

Haarlem

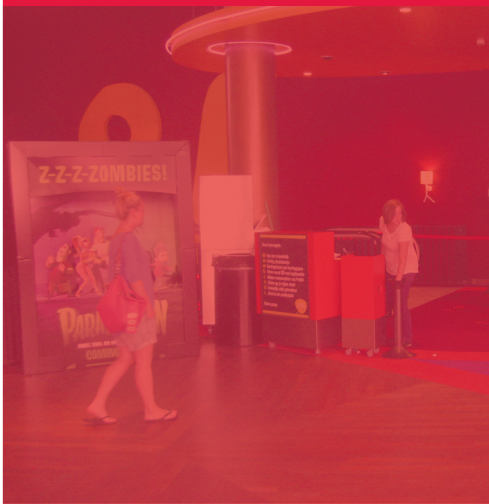
Reageren
o.en.s@haarlem.nl

Concernstaf
Afdeling Onderzoek en
Statistiek,
Grote Markt 2,
2011 RD Haarlem

augustus 2012

Gemeente Haarlem, Onderzoek en Statistiek

Cultuurmonitor Haarlem 2012

Cultuurmonitor Haarlem 2012

Onderzoek en Statistiek Haarlem, september 2012

Colofon

- Opdrachtgever: Gemeente Haarlem
Hoofdafdeling Stadszaken
Afdeling Economie en Cultuur
- Samensteller: Gemeente Haarlem
Hoofdafdeling Concernstaf
Afdeling Onderzoek en Statistiek Haarlem
Postbus 511
2003 PB Haarlem
- Telefoon: 023-5113018
Fax: 023-5113441
E-mail: o.en.s@haarlem.nl
Internet: www.haarlem.nl
Twitter: twitter.com/onshaarlem
- Bezoekadres : Stadhuis
Grote Markt 2
2011 RD Haarlem
- Auteur Bert Kuijpers
Met medewerking van Djamal Bouznad, Kees Otto, Tijmen Siermann (I&O Research) en Pieter Waal
- Bronvermelding: Alles uit deze uitgave mag vrij worden gebruikt, mits onder duidelijke vermelding van de samensteller en de naam van de rapportage.

Voorwoord

Haarlem Sterke Cultuurstad

In 2000 werd als een van de drie speerpunten in de toekomstvisie de versterking van de culturele en toeristische aantrekkingskracht van Haarlem door de gemeenteraad vastgesteld. Nu ruim tien jaar later zien we dat de investeringen in cultuur de stad meer bezoekers hebben opgeleverd die er langer verblijven en meer besteden. Met het woonklimaat staat Haarlem door het sterke cultuurklimaat aan de top. Haarlem scoort nummer drie in Nederland als creatieve stad. In slechts twee van de vijftig grootste gemeenten van Nederland heeft de creatieve industrie een groter aandeel in de werkgelegenheid.

De regio Haarlem telt 5.000 creatieve banen, waarvan 1.950 banen in de kunst- en cultuur(erfgoed)sector (een groei van bijna 800 banen).

Deze Cultuurmonitor 2012 gaat nader in op de ontwikkelingen die zich in de afgelopen jaren sinds 2000 in de cultuursector hebben voorgedaan. Hieruit kan worden opgemaakt dat de Haarlemse culturele sector geprofiteerd heeft van de economische hoogconjunctuur van de afgelopen jaren. Na 2009 ontkwam ook de Haarlemse culturele sector niet aan de gevolgen van de krediet- en eurocrisis en de daarmee samenhangende laagconjunctuur in de economie. Door de relatieve terugloop in het aantal podiumvoorstellingen daalde Haarlem drie plekken naar een achtste positie binnen de G50 (de 50 qua inwonertal grootste gemeenten van Nederland).

Toch zijn de ontwikkelingen voor de Haarlemse culturele sector vanuit een langer termijn perspectief gezien gunstig. In de metropoolregio Amsterdam wonen in 2040 ongeveer 400.000 meer inwoners dan nu. Voor de toekomst laat de toeristische sector groeikansen zien die gepakt kunnen worden. De Cultuurnota Haarlem 2013-2016 zet hierop in.

De wethouder cultuur

Cornelis Mooij

Samenvatting

De Cultuurmonitor 2012 geeft belangrijke basisinformatie voor de gemeentelijke Cultuurnota 2013-2016. Ten grondslag aan de Cultuurmonitor liggen drie onderzoeken die in de periode november 2010-april 2012 plaatsvonden:

- een enquête onder de Haarlemmers, via het gemeentelijke Omnibusonderzoek
- enquêtes onder bezoekers van Haarlem op drie culturele hotspots (Teylers Museum, Frans Hals Museum en Lepelstraat)
- enquêtes onder bezoekers van vijf grote podia in de stad: Stadsschouwburg, Philharmonie, Patronaat, Filmschuur en Toneelschuur

Daarnaast bevat de Cultuurmonitor veel informatie uit onderzoeken door derden.

De Cultuurmonitor 2012 borduurt voort op de Kunst en de Baat, een onderzoek uit 2000. Dat laatste onderzoek vond plaats voordat alle grote podia in de stad een grondige renovatie ondergingen of nieuwbouw betrokken.

De betekenis van kunst en cultuur voor Haarlem

Haarlemmers vinden kunst en cultuur steeds belangrijker voor hun stad

Haarlem profileert zich met succes als cultuurstad. Dat blijkt allereerst uit de reacties van de inwoners op zeven onderwerpen die daarmee te maken hebben. Zo denken ruim acht van de tien Haarlemmers dat hun stad landelijk bekend staat als cultuurstad en zeggen negen van de tien inwoners trots te zijn op Haarlem als culturele stad.

Een groter deel van de bevolking dan in 2000 ziet kunst en cultuur als een belangrijke reden om in Haarlem te wonen. Bovendien groeide het percentage inwoners dat trots is op Haarlem als culturele stad en onderschrijven meer Haarlemmers dan twaalf jaar terug het belang van kunst en cultuur voor de werkgelegenheid.

Monumenten gelden als een bijzondere vorm van cultureel erfgoed. Een zeer ruime meerderheid van 95% vindt de monumenten belangrijk voor toerisme en werkgelegenheid. Daarnaast stemmen acht van de tien inwoners ermee in dat de gemeente gebouwen beschermt door ze als gemeentelijk monument aan te wijzen.

Ook landelijk staat Haarlem als cultuurstad op de kaart

Haarlem staat niet alleen in eigen stad, maar ook landelijk op de kaart als cultuurstad. In een jaarlijks onderzoek van het weekblad Elsevier komt Haarlem in 2012 opnieuw naar voren als de beste grote gemeente (> 100.000 inwoners) om te wonen. De historische bebouwing en het cultuuraanbod leveren belangrijke bijdragen aan deze topklassering.

Haarlem neemt ook een hoge positie in op de Woon aantrekkelijkheidsindex van de Atlas voor gemeenten. Het cultuuraanbod is één van de acht componenten die het klassement bepalen. Haarlem bezet voor cultuur de 8e plaats tussen de 50 grootste gemeenten van Nederland (G50). Met het historisch karakter van de stad neemt Haarlem zelfs de bovenste plaats in.

Waardering van het Haarlemse cultuuraanbod

Bezoek aan Haarlem leidt tot positiever beeld van de culturele voorzieningen

In een imago-onderzoek van de LAGroup uit 2009 heeft Haarlem als cultuurstad een middenpositie, met een 9^e plek te midden van 18 steden. Punten waarop de verwachtingen over het aanbod in Haarlem hoog liggen, zijn musea en cultuurhistorisch erfgoed en monumenten. Bezoekers van de

stad tonen zich op diverse fronten enthousiaster dan niet-bezoekers. Eenmaal kennisgemaakt met Haarlem en zijn voorzieningen groeit de waardering.

Waardering voor cultureel aanbod naar recordhoogte

De waardering van Haarlemmers voor het cultureel aanbod in hun stad steeg anno 2011 naar recordhoogte. Van een 7,1 gemiddeld ging de score omhoog naar een 7,6. Ook oordelen inwoners overwegend gunstig over vier aspecten van dat aanbod. Zo vinden ruim acht van de tien Haarlemmers het aanbod zo goed dat er niets meer bij hoeft en prijzen negen van de tien inwoners de bereikbaarheid van de instellingen voor kunst en cultuur. Meer Haarlemmers dan in 2000 kenschetsten het aanbod als voldoende. Bovendien zoeken minder inwoners hun heil in Amsterdam omdat het aanbod in eigen stad tekortschiet.

Beter aanbod dan in meeste grote steden

Het aanbod in Haarlem steekt gunstig af bij dat in andere grote gemeenten. Illustratief is de al gememoreerde achtste plaats onder de G50 in de Atlas voor Gemeenten 2012 (5^e plaats in 2011). Onderdelen waarop Haarlem hoog scoort zijn de hoeveelheid popconcerten, rijksmonumenten, cultuur-historische musea, uitvoeringen van podiumkunsten en boekwinkels en antiquariaten.

Bezoekerscijfers van Haarlemse podia, musea en culturele evenementen

Bezoek aan bioscoop, filmhuis en podia omhoog

De Haarlemse podia en bioscopen trokken in het seizoen 2010-2011 met elkaar bijna 945.000 bezoekers, dat is hoger dan in de voorgaande 25 jaar en bijvoorbeeld 220.000 hoger dan tien jaar geleden. Vooral het bezoek aan Filmschuur en Patronaat zit na de nieuwbouw en renovatie in de lift en onderging zelfs een verdubbeling. Het bioscoopbezoek kreeg in juli 2011 een stevige impuls met het nieuwe Pathé-theater in het Raaksgebied. In het eerste jaar na opening begroette de exploitant al 600.000 film liefhebbers, 100.000 meer dan gehoopt.

Voor het eerst meer dan 500.000 bezoekers musea en verwante instellingen

Het aantal bezoekers in Haarlem van musea en verwante instellingen als de Grote Kerk en de Vishal overschreed in 2011 voor het eerst in tien jaar de magische grens van 500.000. Sterker nog: er kwamen ruim 100.000 belangstellenden meer kijken dan tien jaar eerder. Grootste trekker: Teylers Museum met meer dan 127.000 belangstellenden. Bovendien meldde de regering dit museum begin 2012 aan voor de Werelderfgoedlijst van UNESCO. De Grote of St. Bavokerk piekte in 2011 dankzij de Fokker-tentoonstelling, met tegen de 100.000 bezoekers. Sterk in de lift zit het Dolhuys dat met bijna 43.000 bezoekers ruim dubbel zoveel publiek trok als in 2005.

Culturele festivals trekken bijna 470.000 liefhebbers

Haarlem staat bekend om zijn vele evenementen, waarvan twintig met een cultureel karakter. Twee van deze culturele festivals -Bevrijdingspop en Haarlem Jazzstad- behoren zelfs tot de best bezochte evenementen in de stad. Ze trokken in 2011 175.000 en 100.000 bezoekers. De culturele evenementen samen kregen vorig jaar bijna 470.000 bezoekers binnen de hekken.

Cultuur top-10

De musea en verwante culturele instellingen, podia en bioscopen en culturele evenementen trokken in 2011 met elkaar ruim 1,9 miljoen bezoekers. Of anders gezegd dertien keer zoveel bezoekers als Haarlem aan inwoners telt.

De tabel geeft een overzicht van de qua bezoekersaantallen culturele top-10. De bioscopen gaan met vlag en wimpel op kop, gevolgd door Bevrijdingspop, het oudste en meest gerenommeerde Bevrijdingsfestival van het land.

Haarlemse Cultuur top-10 in 2011

naam evenement	bezoekers
1 Bioscopen	535.000
2 Bevrijdingspop	175.000
3 Teylers Museum	128.000
4 Patronaat	124.000
5 Filmschuur	107.000
6 Haarlem Jazzstad	100.000
7 Grote Kerk	99.000
8 Frans Hals Museum	78.000
9 Stadsschouwburg	71.000
10 Philharmonie	66.000
Totaal	1.483.000

Bronnen: podia, musea en gemeentelijke evenementenmanager(schattingen)

De Haarlemmer als cultuurliefhebber

Haarlemmers gaan graag naar theater en museum

Haarlemmers gaan in vergelijking met inwoners van andere grote gemeenten vaak naar het theater of het museum. De film is veruit het populairst. Bijna acht van de tien inwoners pikten in het voorafgaande jaar een bioscoopje. Musea –door tweederde bezocht- en popmuziek en jazz (zes van de tien) volgen op de plaatsen twee en drie. Ook nog meer dan de helft trok naar een cultureel festival of bekeek architectuur en monumenten. Haarlemmers gaan in eigen stad het meest naar de film. Musea en cultureel festivals maken de top-3 vol.

Voor muziektheater zoeken inwoners hun heil vaak buiten Haarlem en Amsterdam

In Amsterdam oefent het filmaanbod eveneens de grootste aantrekkingskracht uit op de Haarlemmers. Meer dan een kwart ging in de hoofdstad naar de film, met niet ver daarachter ex-aequo op plaats twee de musea en popmuziek en jazz.

Bij Haarlemmers die ergens anders dan in Haarlem of Amsterdam op cultuurbezoek gaan, komen architectuur en monumenten op de tweede plaats, gevolgd door musea. Muziektheater bezet de derde plaats. Een veel hogere klassering dan in Haarlem en Amsterdam. Ook ligt het aandeel Haarlemmers dat deze kunstvorm elders dan in eigen stad en Amsterdam, vermoedelijk veelal in Scheveningen, bezoekt hoger.

Filmbezoek gebeurt met de hoogste frequentie

Inwoners die in Haarlem de film bezoeken, doen dat frequenter dan liefhebbers van andere kunstvormen. Zo gaat de gemiddelde filmfan 4,6 per jaar naar bioscoop of filmhuis. Hoewel relatief weinig inwoners een orgelconcert of uitvoering van een amateurkoor bijwonen, ligt de frequentie waarmee zij dat doen wel vrij hoog.

Gevarieerd aanbod bedient allerlei bevolkingsgroepen

De verschillende cultuurvormen in Haarlem bedienen met elkaar een breed en gevarieerd publiek. Zo is klassieke muziek vooral in trek bij 65+-ers, terwijl culturele festivals weer meer het domein vormen van jongeren en jongvolwassenen. Ook vallen sommige kunstvormen wat meer in de smaak bij vrouwen en blijken relatief veel kunstvormen hoger en (soms ook middelbaar opgeleiden) meer aan te spreken dan Haarlemmers met een lagere opleiding.

De verschillende culturele festivals hebben eveneens een eigen specifiek publiek. Zo neemt de animo voor Bevrijdingspop toe naarmate de Haarlemmer jonger is en spreken de Open Monumentendagen 45+-ers meer aan dan andere leeftijdsgroepen.

Onder Haarlemmers zelf vormt Haarlem Jazz het meest bezochte evenement, gevolgd door Bevrijdingspop en het Bloemencorso.

Steeds meer Haarlemmers zijn zelf cultureel actief, vooral in de muziek

Bijna de helft van de Haarlemmers (48%) beoefent zelf een culturele hobby, een grotere groep dan in 2000 toen 40% zich hiermee bezighield. Het meest actief zijn ze met audiovisuele activiteiten en muziek. Muziek is ook de kunstvorm waarbij de deelname de grootste groei vertoont.

Zo'n 5% van de Haarlemmers verricht vrijwilligerswerk op cultureel gebied.

Cultureel toerisme in Haarlem**Toerisme in Haarlem: 1,2 miljoen toeristen uit Nederland en 600.000 buitenlanders**

Iets meer dan 1,2 miljoen binnenlandse toeristen brachten in 2011 een bezoek aan Haarlem voor vakantie of een dagje uit; een iets lager aantal dan in 2010, maar wel hoger dan in alle jaren in de periode 2005-2009. De Nederlandse bezoekers brachten met elkaar 2,8 miljoen bezoekjes. Goed voor een relatief lage bezoekfrequentie van 2,3 bezoekjes per jaar.

Bij buitenlandse toeristen geniet Haarlem een relatief grote populariteit. In 2009 reisden er bijna 600.000 naar de Spaarnestad. Voor de Cultuurmonitor vonden in drie perioden in 2011 enquêtes op drie culturele hotspots plaats. Aan deze enquêtes werkten 907 bezoekers mee. Precies tweederde van hen woont in Nederland, tegen één op de drie over de grens.

Populair onder Randstedelingen, Duitsers en Noord-Amerikanen

Zeven van de tien Nederlandse culturele bezoekers wonen in het westen van het land, van wie 10% in de regio Haarlem. De herkomst van deze Nederlandse culturele bezoekers lijkt in grote lijnen op die van alle Nederlandse toeristen leert vergelijking met ander onderzoek.

Onder de buitenlandse bezoekers vormen Duitsers in 2011 de grootste groep. In 2000 gold dat nog voor de Noord-Amerikanen, nu op nummer twee. Ook in onderzoek van NBTC onder alle toeristen blijken Duitsers de grootste groep te vormen.

Haarlem spreekt vooral bezoekers van middelbare leeftijd aan. De gemiddelde leeftijd ligt op 49,7 jaar. Buitenlanders zijn in doorsnee wat jonger dan Nederlandse bezoekers. De stad valt bovendien goed in de smaak bij de hoogopgeleide toerist: tweederde heeft HBO of een wetenschappelijke opleiding.

Driekwart van de culturele bezoekers noemt cultuur als belangrijk bezoekmotief

Bijna de helft van de toeristen kent cultuur een belangrijke rol toe in de beslissing Haarlem te bezoeken. Voor een kwart vormt het een bijkomend motief. Deze cijfers verschillen niet van die in 2000. Buitenlanders komen wat vaker om van cultuur te genieten dan binnenlandse toeristen. Bezoekers uit de regio rond Haarlem trekken de score bij de Nederlanders omlaag.

Ook als het onderzoek zich niet tot culturele hotspots beperkt, komt cultuur naar voren als een belangrijk argument om naar Haarlem te reizen. Onderzoek van ATCB uit 2009 leert dat cultuur bij iets meer dan de helft van de toeristen in Haarlem op het programma staat.

Een dagje uit vormt onder Nederlandse toeristen –voor 43% van hen- het belangrijkste motief om Haarlem te bezoeken. Onder buitenlanders –negen van de tien- is dat vakantie.

Stijging aandeel culturele toeristen dat in Haarlem overnacht

Bijna één op de vijf bezoekers van Haarlem blijft langer dan een dag in de stad. Een groter aandeel dan in 2000, toen dat voor één op de zeven gold. Onder buitenlandse toeristen bevinden zich dubbel zoveel overnachters als bij de Nederlanders. Bijna de helft van de bezoekers blijft een halve tot een hele dag in Haarlem. Nederlanders doen dit vaker dan buitenlanders.

Acht van de tien bezoekers die zich langer dan een dag in Haarlem ophouden, doen dat maximaal vier dagen. Negen van de tien bezoekers die langer dan een dag naar Haarlem komen, overnachten in de stad zelf. Veruit de grootste groep, ruim de helft, slaapt in hotel of pension. Ruim een kwart brengt de nacht door bij vrienden, familie of kennissen.

Musea en architectuur voornaamste trekpleisters voor cultureel toerisme

Zo'n zes van de tien Nederlandse toeristen hebben de voorafgaande twaalf maanden in Haarlem een museum bezocht. Verder bezichtigde één derde architectuur en monumenten. Andere cultuurvormen vormden minder vaak een trekpleister. Zo ging 10% in Haarlem naar de film en lag de belangstelling voor alle andere cultuurvormen op 5% of lager.

Buitenlanders mochten aangeven welke activiteiten ze tijdens hun huidige bezoek hebben ondernomen of van plan zijn te gaan doen. Architectuur en monumenten (door 56% genoemd) voert de ranglijst aan, gevolgd door musea (45%) en eigentijdse kunst (3%). De musea golden in 2000 nog als voornaamste trekpleister voor buitenlanders. Het aandeel dat er een bezoek aan bracht daalde.

Conclusie: als toeristen in Haarlem cultuur bezoeken, dan betreft dat voornamelijk musea en architectuur en monumenten. Uit onderzoek van de LAGroup uit 2010 blijkt eveneens dat musea een belangrijk motief vormen Haarlem te bezoeken. Van 18 grote steden kende alleen Groningen een groter aandeel bezoekers dat speciaal voor het museum komt. Ook het bezoek van een concertgebouw vormt in Haarlem vaker een bezoekingargument dan in bijna alle andere steden.

In het jaarlijkse onderzoek 'Toeristische bezoek aan steden van NBTC-NIPO blijkt dat 16% van de bezoeken aan Haarlem, gepaard gaan met museumbezoek. Dat is hoger dan het gemiddelde van alle steden bij elkaar (10%). Ook gaan binnenlandse toeristen in Haarlem relatief vaak naar de bioscoop. Winkelen vormt overigens de belangrijkste trekpleister, gevolgd door restaurantbezoek.

Toeristen bezoeken cultuur vooral om iets moois te zien

Iets moois zien of meemaken vormde de belangrijkste reden om in Haarlem aan een culturele activiteit te doen. Dat gold voor de helft van de toeristische cultuurbezoekers. Interesse voor de activiteit (35%) en ontspanning (29%) volgen op twee en drie. De argumenten verschillen niet met die in 2000.

Toeristen die in Haarlem geen culturele activiteit hebben bezocht, wijten dat vooral aan tijdgebrek (41%), Een tekort aan belangstelling en het hebben van een ander bezoekdoel volgen ruim daarachter. Ook nu verschilt de argumentatie niet met die van twaalf jaar eerder.

De bezoekers van de Haarlemse podia

De Haarlemse podia bedienen verschillende doelgroepen

De enquête onder bezoekers van vijf grote podia in Haarlem leert dat ze verschillende doelgroepen bedienen. Het publiek in het Patronaat bestaat voor driekwart uit muzikkliefhebbers jonger dan 40 jaar. De Stadsschouwburg en Philharmonie zijn relatief sterk in trek bij 65+-ers, een groep die zich nauwelijks in het Patronaat laat zien.

Twee van de drie podiumbezoekers hebben hoger beroepsonderwijs of een wetenschappelijke opleiding, een kwart rondde HAVO/VWO of MBO af en 5% genoot een lagere opleiding. Bezoekers van Filmschuur en Toneelschuur hebben door de bank genomen een hogere opleiding dan het publiek bij de andere podia.

De Haarlemse cultuurpodia vervullen vooral een regionale functie, maar de mate waarin verschilt. Het Patronaat, de Philharmonie en Stadsschouwburg trekken meer niet-Haarlemmers dan Filmschuur en Toneelschuur. Bij Philharmonie, Filmschuur en Stadsschouwburg komen rond twee van de tien bezoekers uit de andere gemeenten van Zuid-Kennemerland: Bloemendaal, Haarlemmerliede, Heemstede en Zandvoort.

Veel Haarlemmers reizen naar Amsterdam om hun cultuurhonger te stillen. Omgekeerd gebeurt dat vooral bij de Toneelschuur en het Patronaat. Bij beide instellingen komt 8% van de bezoekers uit de hoofdstad.

Podiumbezoekers komen vooral voor de voorstelling naar de stad

Zes van de tien niet-Haarlemse podiumbezoekers bezochten de stad vooral vanwege de voorstelling. Daarnaast paste het podiumbezoek bij vier van de tien in een dagje of avondje uit en kwam 9% (tevens) voor het bezoek aan familie of vrienden.

Het kunst – en cultuuraanbod speelt voor zes van de tien niet-Haarlemse podiumbezoekers een belangrijke rol bij hun bezoek aan de stad. Dat is een lichte toename in vergelijking met 2000. Voor bezoekers van het Patronaat speelt het kunst- en cultuuraanbod de minst grote rol.

Ook podiumgangers willen vooral iets moois zien of meemaken

Iets moois zien vormt voor zeven van de tien podiumgangers de voornaamste reden om de voorstelling te bezoeken. Ontspanning (door 44% genoemd) geldt als argument nummer twee. Dit waren ook in 2000 de belangrijkste motieven. Tussen de podia doen zich verschillen voor. Zo trekken Filmschuur en Toneelschuur relatief veel mensen die zich thuis voelen bij het publiek dat er komt.

Bronnen van info verschillen per podium

Ongeveer drie van de tien bezoekers kwamen bij de bezochte voorstelling door vrienden, familie of kennissen. Daarnaast spelen de website van het podium en promotiemateriaal een belangrijke rol. Vooral bezoekers van Patronaat en Filmschuur informeren zich via de website van het podium. Bezoekers van de Philharmonie bedienen zich relatief vaak van folders en ander promotiemateriaal. De Toneelschuur profiteert sterk van mond-tot-mondreclame.

Herhalingsbezoek vooral in Filmschuur en Toneelschuur

Driekwart van de bezoekers heeft hetzelfde podium de voorafgaande twaalf maanden al eens eerder bezocht. Vooral in de Filmschuur en Toneelschuur treedt herhalingsbezoek vaak op. In het Patronaat komt dat het minst voor.

Kosten steeds groeiende belemmering voor podiumbezoek

Ruim een kwart van de podiumgangers ondervindt belemmeringen om vaker een voorstelling te bezoeken. De kosten (bij 30% van hen) vormen de voornaamste hinderpaal en doen dat vaker dan in 2000. Tijdgebrek, door een kwart genoemd, speelt eveneens relatief vaak op.

Wat levert cultuur Haarlem op?**Cultuur kan lokale economie opstuwen**

Cultuur kan de economie van een gemeente flink opstuwen. Steden met een mooie oude binnenstad en een groot cultureel aanbod oefenen aantrekkingskracht uit op hoger opgeleiden en mensen uit de bovenste inkomensgroepen. Dat komt uitstekend tot uitdrukking in de groei van de creatieve industrie in Haarlem. In de creatieve industrie werken veel hoopgeleide mensen. Waar zij graag wonen, zal de diensteconomie floreren. Dit blijkt uit een analyse in de Atlas voor gemeenten 2011.

Haarlem sterk in creatieve industrie

Haarlem heeft een sterke creatieve industrie, die totaal 3.800 banen omvat. In slechts twee van de vijftig grootste gemeenten heeft deze branche een groter aandeel in de werkgelegenheid. Met het percentage creatieve werknemers onder de beroepsbevolking doet Haarlem het met een twaalfde plaats eveneens naar verhouding prima.

De creatieve industrie in Haarlem en omgeving –de regio Zuid-Kennemerland- groeit tamelijk sterk. Over een periode van tien jaar (2000-2010) nam het aantal banen in deze sector met 14,4% toe; een gemiddelde van 1,4% per jaar. In Haarlem zelf lag het gemiddelde op 1,2%. De groei blijft echter achter bij die in heel Nederland (3%). Over de periode 2008-2010 nam de creatieve werkgelegenheid in de regio Haarlem wel wat sterker toe dan nationaal (3% tegen 2,6%).

Haarlemmers tellen bij cultuurbezoek bijna €40,- p.p. neer

Een Haarlemmer besteedt als hij een culturele activiteit bezoekt gemiddeld €39,-. Van dit bedrag spendeert hij €27,- bij de culturele instelling zelf en €12,- daarbuiten, bijvoorbeeld in de horeca, als hij voor of na de voorstelling iets gaat eten of drinken.

Bezoekers van het circus geven het meest uit, namelijk €58,- per bezoek. Wie naar het museum gaat, is het voordeligst uit: €21,-. Bij cultuurbezoek vormt de toegangsprijs door de bank genomen de grootste kostenpost. Het muziektheater, klassieke muziek en cabaret kennen relatief hoge toegangsprijzen. Culturele festivals en musea zijn het goedkoopst om binnen te komen.

Haarlemmers geven bij cultuurbezoek over de hele linie meer uit dan twaalf jaar terug. De stijging van de uitgaven lijkt de groei van de prijsindexcijfers te overtreffen. Veranderingen in de vraagstelling en verwerking van de uitkomsten zorgen ervoor dat de verschillen vooral indicaties zijn. Een ruwe berekening leert dat Haarlemmers in een jaar tijd in eigen stad ongeveer €33,- miljoen uitgeven als ze op cultuurbezoek gaan. Hiervan tellen ze ongeveer €22,- miljoen neer bij de podia en zo'n €11,- miljoen rondom de voorstelling en dan vooral in de horeca.

Ook de toeristische bezoeker besteedt €40,- per cultuurbezoek

Een toeristische culturele bezoeker geeft bij zijn bezoek aan een activiteit of instelling gemiddeld bijna €40,- uit. Hiervan besteedt hij €9,50 bij de activiteit of instelling zelf en iets meer dan €30,-; aan vervoer in Haarlem, aan consumpties voor of na het cultuurbezoek en aan andere uitgaven, zoals tijdens het shoppen in winkels. De gemiddelde culturele toerist geeft voor of na zijn bezoek aan een culturele activiteit of instelling €14,- uit in de horeca. Het percentage dat aan een bepaalde uitgavencategorie geld heeft besteed, varieert van 65% voor entree tot 10% voor garderobe, souvenirs en programmaboekjes.

Buitenlandse culturele toeristen tasten tijdens en rond hun bezoek aan een activiteit dieper in de beurs dan Nederlanders: €50,- tegen €35,-. Ze geven vooral meer uit aan entree en aan consumpties in de horeca voorafgaand aan hun cultuurbezoek. Naarmate binnenlandse bezoekers van verder weg komen, tellen ze meer geld neer, voornamelijk in de horeca.

Onderzoek van NBTC-NIPO onder alle binnenlandse toeristen in Haarlem leert dat die per bezoek gemiddeld €42,- uitgeven.

PodiumBezoekers bestden flink in horeca

Bezoekers van vijf grote podia is gevraagd hoeveel geld ze tijdens en rond hun bezoek aan de voorstelling voor zichzelf in Haarlem hebben uitgegeven. Het ging om Philharmonie, Stadsschouwburg, Patronaat, Filmschuur en Toneelschuur.

Zo'n 84% van de podiumbezoekers telde geld neer voor een entreekaartje. Bij zes andere kostenposten varieerde het aandeel bezoekers dat uitgaven deed van 9% voor 'andere' uitgaven, zoals tijdens het shoppen, tot 15% voor vervoer in Haarlem en voor consumpties voorafgaand aan de voorstelling.

Een indicatie is dat de bezoekers aan de vijf podia zo'n 11 miljoen euro spendeerden, waarvan 6,8 miljoen bij het podium en 4,2 miljoen daar buiten, bijvoorbeeld in winkels of in de horeca voor of na de voorstelling. Zo'n 38% van de uitgaven vormt de spin-off die bezoekers buiten de podia besteden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	15
1.1 Aanleiding en doel onderzoek	15
1.2 Opzet en uitvoering onderzoek	15
1.3 Leeswijzer en verantwoording	16
2. Betekenis van kunst en cultuur	19
2.1 Betekenis kunst en cultuur volgens de Haarlemmers	19
2.2 Waarde monumenten voor de stad	20
2.3 Waardering cultuur in Haarlem buiten de stad	20
3. Culturaanbod	23
3.1 Hoe waarden Haarlemmers het aanbod?	23
3.2 Suggesties voor een beter aanbod	24
3.3 Aanbod Haarlem vergeleken met andere grote gemeenten	25
4. Bezoek aan podia en instellingen	27
4.1 Cijfers podiumbezoek	27
4.2 Cijfers bezoek musea en verwante instellingen	28
4.3 Cijfers bezoek aan culturele festivals en evenementen	28
4.4 Cultuur top-10	30
5. De Haarlemmer als cultuurliefhebber	33
5.1 Het cultuurbezoek van de Haarlemmer	33
5.2 Bezoekfrequentie	33
5.3 Profielschetsen Haarlemse bezoekers per cultuurvorm	34
5.4 Profielschetsen bezoekers per locatie cultuurbezoek	35
5.5 Profielschetsen Haarlemse festivalbezoekers	37
5.6 Cultureel actieve inwoners	38
6. Cultureel toerisme	39
6.1 Toerisme in Haarlem	39
6.2 Herkomst van de cultuur-toeristen	39
6.3 Redenen van cultuur-toeristen om Haarlem te bezoeken	42
6.4 Hoe lang blijven bezoekers in Haarlem?	45
6.5 Kunst en cultuur bezocht	45
6.6 Musea het meest in de top-3; film het frequentst bezocht	49
6.7 Waarom juist naar die culturele activiteit?	50
6.8 Geen cultuur bezocht? Tijdgebrek voornaamste oorzaak	51
7. De podiumbezoekers	53
7.1 Profiel van de podiumbezoekers	53
7.2 Bezoekredenen	54
7.3 Gebruik Haarlems culturaanbod door podiumbezoekers	56
8. Wat brengt cultuur op?	63
8.1 Belang van cultuur voor economie Haarlem	63
8.2 Creatieve industrie	64
8.3 Bestedingen Haarlemmers tijdens en rond cultuurbezoek	67
8.4 Bestedingen toeristische cultuurbezoekers	69
8.5 Bestedingen Podiumgangers tijdens en rond hun bezoek	71

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel onderzoek

De gemeente Haarlem heeft de afgelopen tien jaar fors geïnvesteerd in kunst en cultuur. Alle grote podia in de stad hielden zich via renovatie of nieuwbouw in een nieuw jasje: Patronaat, Filmschuur, Toneelschuur, Stadsschouwburg en Philharmonie (tot de renovatie 'Concertgebouw').

Wat betekenen kunst en cultuur voor Haarlem? Het antwoord op die kernvraag geeft de Cultuurmonitor 2012. De afdeling Onderzoek en Statistiek Haarlem stelt deze monitor op voor de gemeente Haarlem. De gemeente gebruikt de uitkomsten bij het opstellen van haar nieuwe Cultuurnota Haarlem 2013-2016.

Kunst en de Baat 2000

De Cultuurmonitor 2012 is een vervolg op een vergelijkbaar onderzoek uit het jaar 2000: de Kunst en de Baat. Aan de vooravond van de grootscheepse investeringen van de gemeente in de Haarlemse podia voerde Onderzoek en Statistiek (OenS) dit onderzoek uit. Hierbij bundelde het de uitkomsten van drie enquêtes in 1999 en daarnaast andere onderzoeken om zo een beeld te geven van de bijdrage van de cultuurschatten aan het imago van Haarlem en aan de stedelijke economie.

1.2 Opzet en uitvoering onderzoek

Ten grondslag aan de Cultuurmonitor 2012 liggen drie rapportages aan de gemeentelijke afdeling Economie en Cultuur in de periode oktober 2011 - april 2012.

- Cultuurbezoek van de Haarlemse bevolking
- De bezoekers van de Haarlemse podia,
- De cultureel-toeristische bezoekers van Haarlem

Haarlemse bevolking

Gegevens over het cultuurbezoek van de Haarlemse bevolking zijn afkomstig uit enquêtes voor het Omnibusonderzoek 2010. De Omnibus is een grote jaarlijkse enquête van de gemeente Haarlem onder inwoners van 15 jaar en ouder. In dit onderzoek legt de gemeente 5.500 inwoners vragen voor over een veelheid aan onderwerpen. Aan de Omnibus 2010 werkten bijna 1.700 inwoners mee; schriftelijk of via internet. In deze editie liepen extra vragen mee over cultuurbezoek.

Podiumbezoekers

In de periode maart tot en met oktober 2011 liet Onderzoek en Statistiek Haarlem enquêtes uitvoeren bij vijf grote podia in Haarlem:

- Stadsschouwburg
- Philharmonie
- Patronaat
- Toneelschuur
- Filmschuur

Bezoekers van een voorstelling konden ter plekke een vragenlijst invullen of deze naderhand in een antwoordenvolpde retourneren. Iets meer dan 1.800 podiumbezoekers werkten aan de enquête mee.

Cultuur-historische bezoekers

Voor dit deel van onderzoek vonden eveneens enquêtes op locatie plaats. Dat gebeurde op zes dagen verspreid over drie perioden in 2011:

- April: Goede Vrijdag en Paaszaterdag
- Augustus: een vrijdag en zaterdag in de zomervakantie
- Oktober: een donderdag en zaterdag in de herfstvakantie

Enquêteurs spraken bezoekers en passanten op drie toeristische plekken in de stad. Niet-Haarlemmers, die de stad niet uitsluitend voor hun werk bezochten, mochten vervolgens aan de enquête meewerken. Ruim 900 binnen- en buitenlandse bezoekers van Haarlem stonden de enquêteurs te woord. Dat gebeurde op de volgende drie plekken:

- Frans Hals Museum
- Teylers Museum
- Lepelstraat: doorgang tussen culturele attracties op de Grote Markt: monumenten, Vishal, Grote Kerk en de Hallen (Verweyhal en Vleeshal).

Behalve cijfers uit deze drie onderzoeken bevat de rapportage ook resultaten uit andere onderzoeken en publicaties over kunst en cultuur in Haarlem:

- Atlas voor Gemeenten 2011 (thema cultuur) en 2012
- Jaarverslagen van podia en instellingen
- Toeristisch bezoek aan steden, 2011 – NBTC NIPO, 2011
- De beste gemeenten, editie 2012. Elsevier en Bureau Louter, juli 2011
- De Staat van Haarlem 2011, Onderzoek en Statistiek Haarlem, oktober 2011
- Toeristisch Imago Onderzoek 2010, LA Group, juli 2010
- Cultuur en toerisme: Hoe het cultuuraanbod de aantrekkelijkheid van uw stad (mede) bepaalt, LAgroup, september 2010
- Bezoekersprofiel Haarlem 2009, ATCB (Amsterdam Toerisme & Congres Bureau), 2009
- De buitenlandse toerist uitgelicht; Rapportage steden, NBTC NIPO, 2009
- Cross Media Monitor Haarlem 2012, iMMovator Cross Media Network, Hilversum
- Evenementenmonitor Haarlem beleef het! I&O Research, oktober 2008
- Omnibusonderzoek gemeente Haarlem 1999, 2008, 2009, 2010 en 2011
- Statistische gegevens over bezoek aan podia en musea

1.3 Leeswijzer en verantwoording

Voorafgaand aan deze inleiding begint de rapportage met een samenvatting van de bevindingen uit het onderzoek. Na de inleiding beschrijft hoofdstuk 2 in welke mate Haarlem erin slaagt zich als cultuurstad te profileren. De waardering van het cultuuraanbod staat centraal in hoofdstuk 3. Vervolgens gaat hoofdstuk 4 in op de bezoekersaantallen van de podia, musea en culturele festivals.

De Haarlemmer als cultuurliefhebber vormt het thema van hoofdstuk 5. Hoeveel inwoners bezoeken de verschillende vormen van cultuur in eigen stad en met welke frequentie? Ook de mate waarin Haarlemmers cultureel actief zijn in hun vrije tijd komt aan bod.

Haarlem vormt een trekpleister voor binnen- en buitenlandse toeristen. Hoofdstuk 6 staat in het teken van de aantrekkingskracht op en het gebruik van de culturele voorzieningen door bezoekers van de stad. In hoofdstuk 7 gaat het over de bezoekers van vijf grote podia in Haarlem. Waarom bezoeken zij het podium en doen zij dat vaker? Tot besluit zoomt hoofdstuk 8 nader in op de opbrengsten van cultuur. Allereerst behandelt de rapportage de creatieve industrie in de stad. Daarna gaat het verder met de bestedingen door Haarlemmers, podiumgangers en culturele toeristen. Hoeveel geven zij uit tijdens hun bezoek aan de culturele instelling en hoeveel in de horeca?

Bij de rapportage horen de volgende kanttekeningen:

- Als de respondent bij een vraag meerdere antwoorden mocht geven, dan kunnen percentages opgeteld hoger uitkomen dan 100%.
- Een groot deel van de onderwerpen in dit rapport sluit aan bij vragen die in 1999 al meeliepen in een enquête. Vragen waarvan de rapportage destijds plaatsvond in het onderzoek 'De Kunst en de Baat'. Door deze vragen te herhalen ontstaat de mogelijkheid de antwoorden op een deel van de vragen te vergelijken.
- Vergelijkingen tussen de enquêtes voor de Cultuurmonitor in 1999 en 2010/ 2011 leveren soms alleen indicaties op en geen 'harde' conclusies. Dat komt onder meer doordat de vraagstelling en verwerking bij sommige vragen veranderde.

- Bij de enquêtes onder toeristische bezoekers aan de stad past bovendien de kanttekening dat de weersomstandigheden in 1999 en 2011 verschilden. Vooral bij de zomermeting kwam dit tot uitdrukking: prachtig weer in 1999 en zware hoosbuien in 2011.
- Daarnaast was het Frans Hals Museum tijdens de metingen in april en augustus 2011 door bouwwerkzaamheden maar gedeeltelijk open.
- Waar mogelijk is gekeken of de uitkomsten over een periode van twaalf jaar verschillen. Ook zijn vragen getoetst op achtergrondvariabelen als geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en stadsdeel. Indien de rapportage verschillen noemt, dan betreft het significante verschillen. Hierbij heeft toetsing plaatsgevonden bij een betrouwbaarheid van 95%. Dat wil zeggen: we kunnen met 95% zekerheid zeggen dat het verschil niet op toeval berust.
- Op een vergelijkbare manier vond toetsing plaats voor de eventuele verschillen in reacties van binnen- en buitenlandse toeristen en tussen de bezoekers van de vijf podia
- Voor de cijfers uit het Omnibusonderzoek heeft weging plaatsgevonden. Respondenten uit groepen op basis de combinatie geslacht, leeftijd en stadsdeel die in de respons zijn ondervertegenwoordigd tellen hierdoor in de uitkomsten wat zwaarder mee. Voor oververtegenwoordigde combinaties geldt het omgekeerde.
- In de cijfers uit de podiumenquête voor de Cultuurmonitor komen totalen voor alle vijf podia samen voor. Ook hier heeft weging plaatsgevonden om het aandeel van een podium in de totale respons te laten overeenkomen met het aandeel in het werkelijke bezoek aan de vijf podia.
- Kanttekening is dat de cijfers over de bestedingen indicaties zijn en geen 'harde' gegevens. Daarnaast vond in 2002 de conversie van Gulden naar Euro plaats.

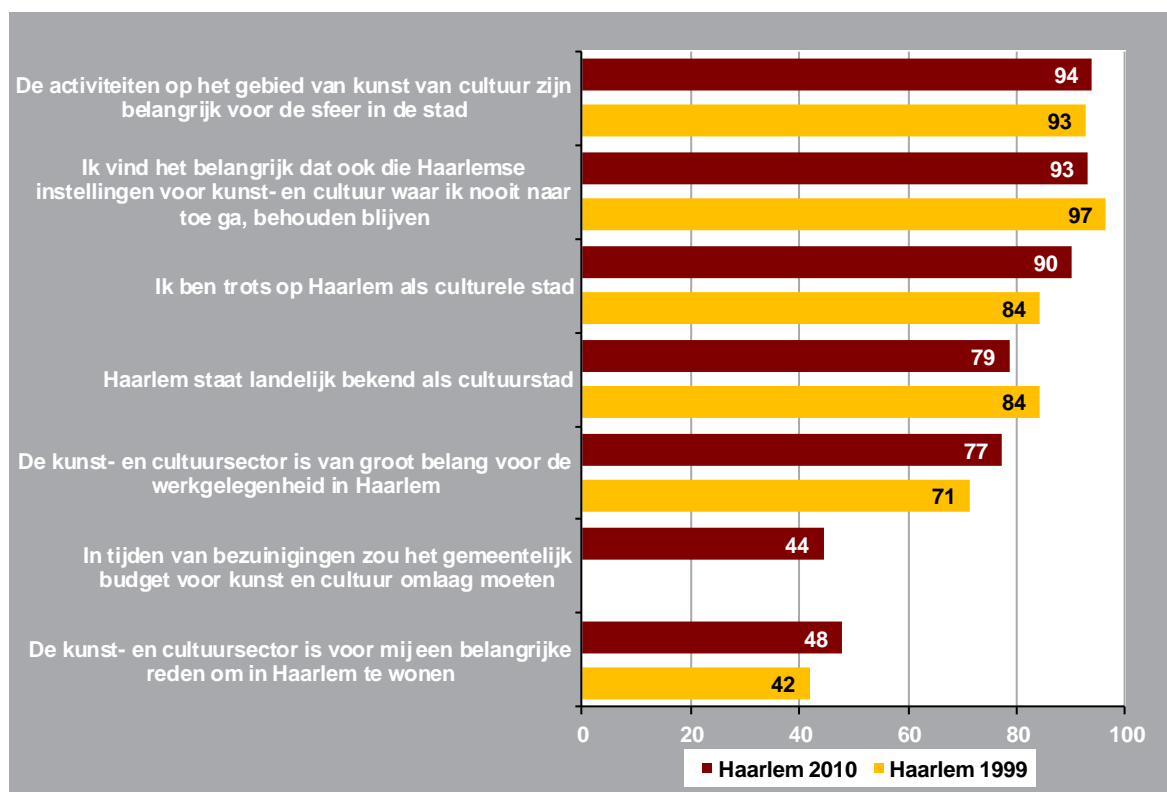

2. Betekenis van kunst en cultuur

2.1 Betekenis kunst en cultuur volgens de Haarlemmers

Haarlem profileert zich als een cultuurstad. En in dat profiel herkennen de inwoners van de stad zich uitstekend. De reacties op zeven stellingen laten zien hoeveel waarde de Haarlemse bevolking hecht aan kunst en cultuur in hun stad.

Betekenis kunst en cultuur voor Haarlem (1999 - 2010, in % (helemaal) mee eens)

Bron: Omnibusonderzoek gemeente Haarlem 1999 en 2010

Meer dan negen van de tien Haarlemmers vinden kunst en cultuur belangrijk voor de sfeer in de stad. Evenveel inwoners vinden het belangrijk dat ook instellingen voor kunst en cultuur waar ze zelf niet komen, behouden blijven. En negen van de tien inwoners zijn trots op Haarlem als culturele stad.

Op één aspect blijft het aandeel positieve reacties net onder de helft: het percentage inwoners dat kunst en cultuur als belangrijke reden ziet om in Haarlem te wonen. Wel ging dit aandeel omhoog vergeleken met elf jaar eerder. Het percentage Haarlemmers dat trots is op Haarlem als culturele stad groeide eveneens. Bovendien onderschrijven meer inwoners het belang van kunst en cultuur voor de werkgelegenheid.

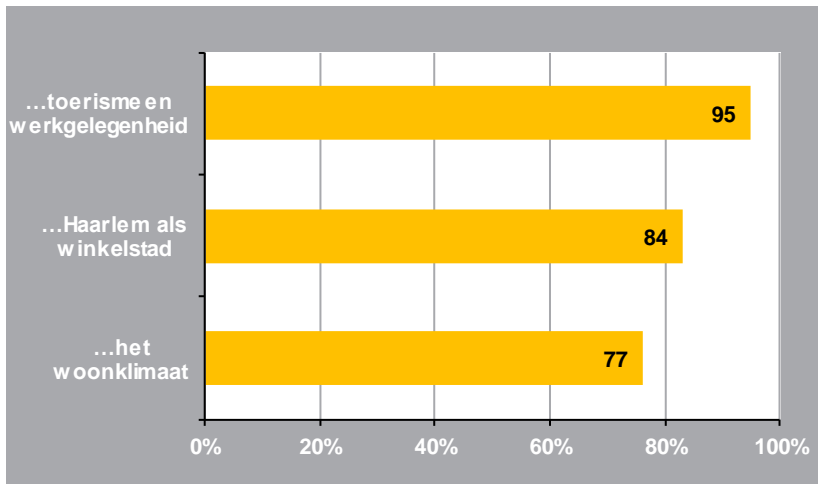
Omgekeerd menen minder inwoners dan elf jaar terug dat Haarlem landelijk bekend staat als cultuurstad. Ook terug in omvang liep de groep die het behoud bepleit van instellingen, die ze zelf nooit bezoeken.

De Nederlandse economie stond in 2011 zwaar onder druk. Een relatief groot deel van de Haarlemmers (44%) stemt in met een eventuele verlaging van het gemeentelijk budget voor kunst en cultuur tijdens bezuinigingen. Een meerderheid van 56% echter wijst een dergelijke ingreep af.

2.2 Waarde monumenten voor de stad

De Spaarnestad telt meer dan 1.150 Rijksmonumenten en is de vijfde monumentenstad van Nederland. Haarlemmers hechten grote waarde aan het monumentale karakter van hun stad. Zo vindt 95% de monumenten (zeer) belangrijk voor toerisme en werkgelegenheid. Ruim driekwart onderschrijft dat ze belangrijk bijdragen aan het woonklimaat.

% inwoners dat het monumentale karakter van Haarlem (zeer) belangrijk vindt voor... (2008)

Bron: Omnibusonderzoek gemeente Haarlem 2008

- Niet verwonderlijk is dat acht van de tien Haarlemmers het belangrijk vinden dat de gemeente gebouwen beschermt door ze als gemeentelijke monument aan te wijzen!

2.3 Waardering cultuur in Haarlem buiten de stad

Niet alleen onder de eigen bevolking, maar ook daarbuiten staat Haarlem als cultuurstad op de kaart.

Illustratief hiervoor:

- De achtste plaats voor het cultuuraanbod in de Atlas voor Gemeenten 2012 tussen de vijftig grootste gemeenten van Nederland (G50) en de vijfde plaats in 2011. Het cultuuraanbod is één van de acht componenten die bijdragen aan de score op de Woonaanrekkingsindex, één van beide pijlers van de Atlas voor Gemeenten.
- Met het historische karakter van de stad, één van de andere componenten, neemt Haarlem zelfs de koppositie in. Geen enkele andere G50-stad kent zo'n hoog percentage vooroorlogse woningen.
- Haarlem geldt in 2012 als beste woongemeente met 100.000 inwoners of meer. Dit volgens het jaarlijkse onderzoek van het weekblad Elsevier en Bureau Louter. Belangrijke bijdragen aan de topklassering leveren de historische binnenstad en het cultuuraanbod. Elsevier kwalificeert beide als 'zeer goed', of anders gezegd Haarlem behoort hiervoor tot de beste 20% van de ruim 400 Nederlandse gemeenten.
- Toeristische bezoekers aan Haarlem (66% van hen) noemen het mooie, historische stadsbeeld veruit het meest als pluspunt van de stad. Op ruime afstand gevolgd door de gezellige sfeer en het winkelaanbod. Dat blijkt uit het 'Bezoekersprofiel Haarlem', in 2009 opgesteld door ATCB.

Aantrekkingskracht door cultuuraanbod

Deelnemers aan een onderzoek begin 2010 van de LAGroup vertaalden de verwachtingen van Nederlanders over de belangrijkste culturele voorzieningen in de stad in het rapportcijfer 6,1. Het ging hierbij om de verwachtingen van zowel bezoekers als niet-bezoekers. Dit cijfer was goed voor een 9^e

plaats op de ranglijst van 18 steden in het onderzoek 'Cultuur en toerisme'. Buiten de vier grote steden scoren ook Maastricht, Groningen, Nijmegen en 's-Hertogenbosch beter dan Haarlem.

De onderzoekers namen vervolgens verschillende cultuurvormen onder loep. Zij brachten per cultuurvorm de verwachting van bezoekers van de stad en van niet-bezoekers in kaart:

Rapport cijfer voor verwacht cultureel aanbod + plaats op ranglijst 18 steden, 2010

	Totaal		Bezoekers		niet-bezoekers	
	cijfer	plaats	cijfer	plaats	cijfer	plaats
Musea	7,0	3	7,6	2	6,7	5
Cultureelhistorisch erfgoed en monumenten	7,2	4	7,8	2	6,9	6
Theaters en schouwburgen	6,5	7	6,8	8	6,3	9
Concert- en operagebouwen	5,9	8	6,3	6	5,8	8
Filmhuizen	5,4	9	5,8	8	5,3	10
Beeldende kunst en galeries	6,2	9	6,7	3	5,9	8
Culturele festivals en evenementen	6,2	10	6,6	10	6,1	10
Bioscopen	6,1	12	6,1	12	6,1	12
Pop-, jazz- en musicalpodia	5,3	13	5,6	13	5,2	13
Moderne architectuur	5,2	14	5,1	14	5,3	11

Bron: Cultuur en toerisme, LAgrou, 2009

Haarlem scoort vooral goed met musea en het cultureel-historisch erfgoed. Opvallend is dat bezoekers van de stad zich veel enthousiaster tonen dan niet-bezoekers. Hetzelfde valt te zien voor de filmhuizen en beeldende kunst en galeries. Wie kennismakt met Haarlem en zijn voorzieningen toont kennelijk meer waardering.

In vergelijking met 2006 ging het imago van het aanbod op de volgende fronten vooruit:

- Cultuur-historisch erfgoed van 6,9 naar 7,2
- Musea van 6,6 naar 7,0
- Theaters/ schouwburgen van 6,0 naar 6,5
- Poppodia van 4,8 naar 5,3

3. Cultuuraanbod

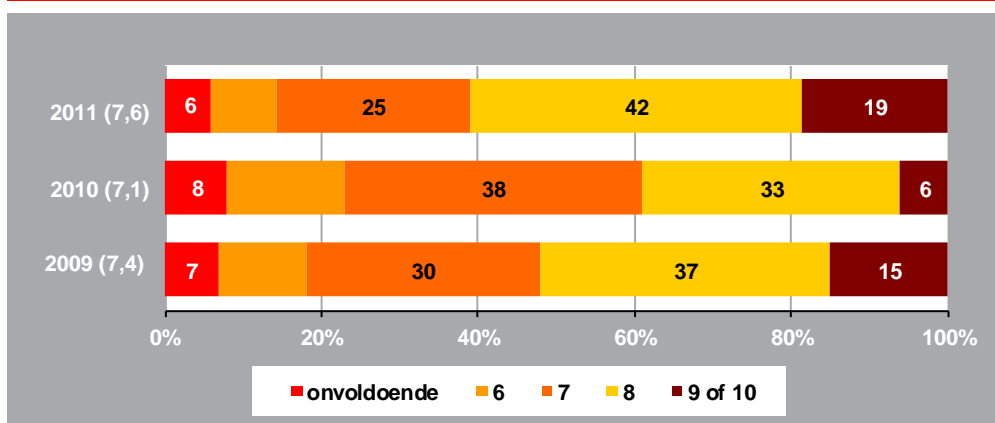
3.1 Hoe waarderen Haarlemmers het aanbod?

De gemeente Haarlem gaf de culturele sector het afgelopen decennium een stevige impuls. Alle grote podia ondergingen een grondige renovatie of kregen een nieuwe behuizing: Stadsschouwburg, Toneelschuur, Filmschuur, Patronaat en Philharmonie, de nieuwe naam voor het Concertgebouw.

Daarnaast voltrok zich in juli 2011 op bioscoopgebied een revolutie. In het herontwikkelde Raaksgebied opende Pathé een bioscoop met acht zalen. Voor de twee bioscopen die Haarlem tot dan toe rijk was, viel het doek. Het aloude Cinema Palace sloot haar deuren eind 2010 en begin 2012 gebeurde hetzelfde met Brinkmann aan de Grote Markt.

De waardering van Haarlemmers voor het cultureel aanbod in hun stad steeg in 2011 naar recordhoogte. Als rapportcijfer geven zij gemiddeld een 7,6. Dat blijkt uit de juni 2012 verschenen Omnibus 2011. In andere jaren bewoog het zich tussen 7,1 en 7,4.

Rapportcijfer voor het culturele aanbod in Haarlem (2009 - 2011, in %)

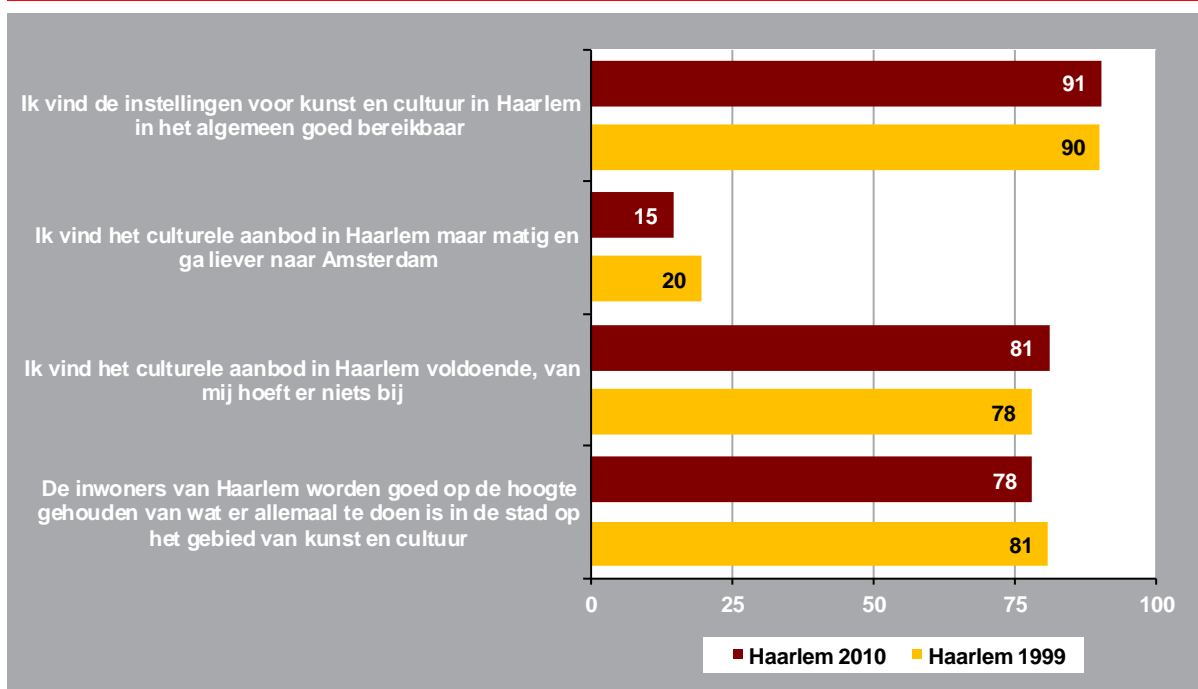
Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 2009-2011

- Zes van de tien Haarlemmers waarderen het cultuuraanbod met een '8' of hoger!

Onderdelen van het cultuuraanbod

Meer dan vier op de vijf Haarlemmers vinden dat hun stad cultureel genoeg te bieden heeft en dat er daarom niets bij hoeft. Het is een minderheid van 15% die wel eens naar Amsterdam uitwijkt omdat Haarlem wat cultuur betreft tekortschiet. De bereikbaarheid van de Haarlemse instellingen voor kunst en cultuur en de informatie over wat er allemaal te doen is, ontmoeten bij een zeer ruime meerderheid van de bevolking een gunstig onthaal.

Haarlemmers over cultuuraanbod in Haarlem (1999 - 2010, in % (helemaal) mee eens)

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 1999 en 2010

Het aanbod in Haarlem oogst op twee fronten meer waardering dan elf jaar eerder. Zo vertoonde het aandeel dat het gebodene voldoende acht een lichte groei. Bovendien zoeken minder Haarlemmers hun heil in Amsterdam uit onvrede over het aanbod in eigen stad

Achtergronden

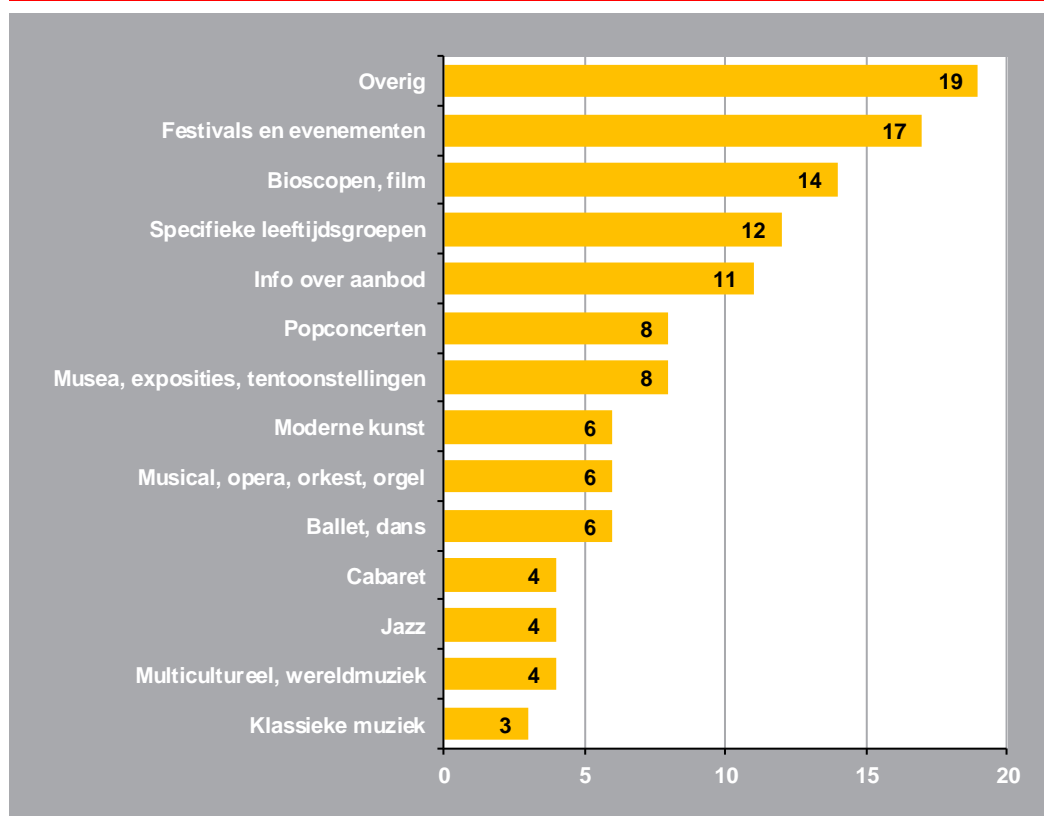
- Globaal bekeken geldt: hoe ouder de Haarlemmer, des te tevredener over het aanbod. Van de 15-24 jarigen toont tweederde zich content; lager dan in vrijwel alle andere leeftijdsgroepen.
- Waarschijnlijk mede daardoor gaan relatief veel jongeren, bijna 30%, liever naar Amsterdam. Een duidelijk groter aandeel dan in alle leeftijdsgroepen vanaf 35 jaar.
- De tevredenheid over de informatievoorziening varieert eveneens met de leeftijd. Ook nu toont oud zich vaker content dan jong.
- Naarmate Haarlemmers een hogere opleiding hebben, vinden zij minder vaak dat het cultuuraanbod in de Spaarnestad voldoet. Ook daalt de tevredenheid over de info met het toenemen van het opleidingsniveau.

3.2 Suggesties voor een beter aanbod

Zijn er nog verbeteringen of aanvullingen op het Haarlemse cultuuraanbod mogelijk? Volgens 319 deelnemers aan het Haarlemse Omnibusonderzoek 2010 is dat inderdaad het geval. Zij noteerden met elkaar 388 mogelijke verbeteringen en aanvullingen.

De percentages in de grafiek kwamen tot stand op basis van het aantal respondenten dat minimaal één suggestie deed. Het totaal van de percentages overstijgt daardoor de 100%.

Suggesties Haarlemmers voor het cultuuraanbod in Haarlem (2010, in %)

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem, 2010

Opmerkingen over festivals en evenementen, goed voor 17% van de reacties, komen het meest voor. Sommige respondenten vinden uitbreiding gewenst, bijvoorbeeld op de Grote Markt of met nieuwe evenementen als straattheater. Anderen menen dat de programmering van de huidige festivals verdieping behoeft.

Op de tweede plaats komt de film: 14% van de opmerkingen heeft hiermee te maken. Een deel van de respondenten ziet het liefst een nieuwe grote bioscoop komen; een behoefte waar de juli 2011 geopende Pathé-bioscoop inmiddels in voorziet. Anderen voelen meer voor uitbreiding van het aanbod via filmhuizen.

Zo'n 11% van de antwoorden raakt het aanbod voor specifieke leeftijdsgroepen; bijvoorbeeld jongeren of ouderen. Ook nog één op de tien opmerkingen betreft de informatie rond het cultuuraanbod. Zo vragen sommigen om meer reclame en (digitale) nieuwsbrieven.

3.3 Aanbod Haarlem vergeleken met andere grote gemeenten

In vergelijking met andere grote steden slaat Haarlem met zijn cultuuraanbod een uitstekend figuur. De gezaghebbende Atlas voor gemeenten vergelijkt jaarlijks de vijftig inwonertal grootste gemeenten van Nederland (G50).

Cultuur vormde het centrale thema van de editie 2011. Haarlem bezette op de Woonaanberekkelijkheidsindex de zesde plaats. Twee componenten droegen het meest aan aan deze topklassering bij: het historische karakter van de stad, weergegeven via het percentage vooroorlogse woningen (eerste plaats binnen de G50) en het cultuuraanbod met een vijfde plaats (8^e in 2012). Alleen Amsterdam, 's-Hertogenbosch, Utrecht en Groningen bleven Haarlem voor.

Klasseringen Haarlem voor cultuur tussen de 50 grootste gemeenten

	2010	2011
CULTUURAAANOD		
Het totale cultuuraanbod	5	8
Cultuurindex (omvang en diversiteit cultureel aanbod)		9
VOORSTELLINGEN		
Aantal popconcerten per 1.000 inwoners	3	5
Aantal uitvoeringen podiumkunsten per 1.000 inwoners		8
Aantal theatervoorstellingen per 1.000 inwoners	11	13
Aantal culturele evenementen per 100.000 inwoners	14	
Aantal concerten klassieke muziek per 1.000 inwoners	21	23
Aantal bioscoopstoelen per 1.000 inwoners	39	
Aantal filmdoeken per 100.000 inwoners	40	
CULTURELE INSTELLINGEN		
Aantal Rijksmonumenten per 100.000 inwoners	4	
Aantal cultureel-historische musea per 100.000 inwoners	4	
Aantal galerieën per 100.000 inwoners	22	
Aantal archeologische monumenten per 100.000 inwoners	29	
Aantal musea voor beeldende kunst per 100.000 inwoners	30	
BOEKEN		
Aantal boekwinkels per 100.000 inwoners	3	
Aantal antiquariaten per 100.000 inwoners	8	
Aantal bibliotheken per 100.000 inwoners	42	

Bron: Atlas voor gemeenten 2011 en 2012

- Punten waarop het Haarlemse aanbod vooral goed scoort zijn de hoeveelheid popconcerten, Rijksmonumenten, cultuur-historische musea, theatervoorstellingen, boekwinkels en antiquariaten.
- Film vormt dé zwakke plek in het aanbod, zowel met het aantal bioscopen als het aantal filmdoeken. Deze klasseringen, gebaseerd op het jaar 2010, houden nog geen rekening met het nieuwe Pathétheater aan de Raaks, dat juli 2011 zijn deuren opende.
- In de Atlas van 2012 daalde Haarlem drie plaatsen op de culturele ladder. Ook Den Haag, Nijmegen en Arnhem gaan de Spaarnestad nu voor. De Atlas van 2012 toonde minder veel gegevens over cultuur dan in het themajaar 2011. Wel valt te zien dat Haarlem, zowel voor popconcerten, theatervoorstellingen als concerten met klassieke muziek enkele plaatsen inlevert.

4. Bezoek aan podia en instellingen

4.1 Cijfers podiumbezoek

De podia en bioscopen trokken in het seizoen 2010-2011 bijna 944.000 bezoekers, hoger dan in andere jaren. In 2010 kwamen er 759.000 en in 2000-2001 hield de teller op bij 704.000.

Dankzij de opening van het nieuwe Pathétheater in juli 2011 neemt het bioscoopbezoek een grote vlucht. Ruim 530.000 mensen pikten in 2011 in Haarlem een bioscoopje; ruim 200.000 meer dan een jaar eerder en hoger dan in alle andere jaren vanaf 1985.

Niet alleen het Pathétheater mag zich in een grote populariteit verheugen. De Filmschuur krijgt op de nieuwe locatie aanzienlijk meer film liefhebbers over de vloer. Poptempel het Patronaat ligt eveneens uitstekend in de markt. Na de renovatie verdubbelde de toeloop.

Bezoekers in Haarlem van podia en bioscopen, 1985-2011

seizoen	Schouwburg	Philharmonie	Toneelschuur	Filmschuur	jaar	Bioscopen	Patronaat	Totaal
1985/86	75.126	69.769	20.494	4.375	1985	383.570	14.493	567.827
1990/91	89.463	92.902	23.754	13.402	1990	362.600	28.180	610.301
1995/96	97.566	90.432	25.510	18.266	1995	370.520	40.174	642.468
2000/01	100.657	90.001	31.256	30.955	2001	417.920	53.080	723.869
2002/03	60.395	11.027	33.046	52.755	2003	412.810	61.834	631.867
2003/04	-	9.162	41.226	74.118	2004	360.000	68.257	552.763
2004/05	0	4.003	.	54.647	2005	320.683	83.979	463.312
2005/06	0	96.934	44.615	76.738	2006	381.000	115.000	714.287
2006/07	0	74.103	44.377	79.430	2007	352.000	136.000	685.910
2007/08	11.237	82.966	43.393	76.192	2008	336.000	137.000	686.788
2008/09	81.110	67.140	42.334	83.363	2009	356.000	129.500	759.447
2009/10	77.439	67.526	46.017	77.853	2010	324.000	111.291	704.126
2010/11	70.797	65.011	41.006	107.275	2011	535.406	124.224	943.719

Bron: de podia

De Stadsschouwburg en de Philharmonie plukken in hun bezoekersaantallen nog geen vruchten van de complete renovatie.

- Haarlem doet het uitstekend wat theaterbezoek per inwoner betreft. In de Atlas van Gemeenten 2011 bezet de Spaarnestad de vierde plaats te midden van de vijftig inwonertal grootste gemeenten van Nederland.
- Kenmerkend voor het succes van de nieuwe Pathé-bioscoop: in het eerste jaar na opening begin juli 2011 begroette de exploitant al 600.000 bezoekers, 100.000 meer dan gehoopt.

Hoofdstuk 7 gaat dieper in op de profielen van de bezoekers van de podia, hun achtergronden en hun verdere gebruik van het Haarlemse kunst- en cultuuraanbod.

4.2 Cijfers bezoek musea en verwante instellingen

Haarlem telt verschillende beroemde en minder bekende musea en verwante instellingen. Denk maar eens aan het Frans Hals Museum met zijn bijzondere collectie oude meesters of Teylers Museum, eind januari 2012 door de regering voorgedragen voor de Werelderfgoedlijst van UNESCO. Een Teylers bovendien dat in 2011 opnieuw als Haarlems populairste museum uit de bus kwam; het aantal bezoekers steeg bijna naar recordhoogte. De Grote Kerk bereikte bijna de magische grens van 100.000; de bijzondere Fokker-tentoonstelling droeg zeker aan de grote toestroom bij.

Bezoekersaantallen Haarlemse musea en verwante instellingen, 1985-2011

naam museum	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011
Frans Hals Museum	133.512	73.650	69.462	94.388	104.423	91.020	78.100
De Hallen (Vleeshal en Verweijhal)	43.808	31.132	43.672	45.307	27.015	31.167	40.856
Vishal	29.813	40.917	60.823	47.831	33.973	32.252	58.638
Teylers Museum	83.987	144.688	77.853	90.149	119.495	101.386	127.512
Archeologisch Museum	22.170	22.065	21.112	20.000	18.750	19.250	20.000
Historisch Museum Haarlem	15.919	11.389	10.524	10.988	9.477	13.294	11.316
ABC-Architectuurcentrum	15.409	10.942	12.975	9.542	11.968	13.755	14.297
Het Dolhuys	-	19.146	30.447	30.822	32.538	40.012	42.898
Theo Swagemakersmuseum	-	4.522	4.926	4.556	4.431	4.079	4.658
Spaarnestad Photo/ Galerie 37	8.300	4.100	4.512	6.048	6.791	gestopt	gestopt
<i>overig</i>							
Grote of St. Bavokerk	50.000	67.488	77.470	80.946	91.962	82.472	99.370
Noord-Hollands Archief	5.727	12.572	18.462	22.890	24.860	22.646	24.402
Totaal	408.645	442.611	432.238	463.467	485.683	451.333	522.047

Bron: de culturele instellingen

Het Swagemakersmuseum, opgericht in 1999, hield eind 2011 na ruim tien jaar op te bestaan. Een andere betrekkelijke nieuwkomer, Het Dolhuys trok in 2011 meer bezoekers dan ooit. Meer dan 42.000 belangstellenden passeerden de kassa.

Alle musea én verwante instellingen als de Vishal en de Grote Kerk samen trokken 522.000 bezoekers. Duidelijk meer dan in 2010 (451.000) en meer ook dan in voorgaande jaren. Sterker nog: er kwamen ruim 100.000 belangstellenden meer kijken dan tien jaar eerder.

- Het aantal museumbezoeken per inwoner ligt in Haarlem vrij hoog. Niet meer dan acht van de vijftig grootste gemeenten blijven de Spaarnestad voor (Atlas voor Gemeenten 2011).

4.3 Cijfers bezoek aan culturele festivals en evenementen

Haarlem staat bekend als een echte evenementenstad. Door het jaar heen passeert een keur aan grote en kleinere evenementen de revue.

In 2011 stonden alleen al bijna twintig evenementen met een cultureel karakter op het programma. Met elkaar trokken ze volgens schattingen bijna 470.000 bezoekers. Bevrijdingspop en Haarlem Jazzstad springen eruit als grootste trekpleisters, maar ook de eenmalige Fokker Spin Centennial bracht zeer veel publiek op de been. Deze drie evenementen zijn samen goed voor driekwart van de bezoekers aan culturele evenementen en behoren tot de populairste happenings in de stad.

Niet-culturele evenementen die veel publiek op de been brengen zijn:

- Kermissen Haarlem-Noord/ Centrum 150.000 bezoekers in 2012;
- Koninginnedag 75.000 (2012)
- Kerstmarkt 80.000 (2010)
- Bloemencorso 75.000 (2012)
- Haarlemse Honkbalweek 60.000 (2012)
- Haarlem Culinaire 50.000 (2010)

Bezoekersaantallen Haarlemse culturele evenementen

naam evenement	2011	2010
Bevrijdingspop	175.000	150.000
Haarlem Jazzstad	100.000	150.000
Fokker Spin Centennial	75.000	niet
Houtfestival	20.000	20.000
Kunstlijn	20.000	15.000
Stad als Podium/ Korenlint	20.000	niet
Open Monumentendagen	10.000	10.000
Haarlemse Boekenmarkt	10.000	5.000
Kerstsamenzang	7.000	7.000
Kunstroute Vijfhoek	5.000	5.000
Jopenfestival	5.000	2.500
Koorbiënnale Haarlem	5.000	niet
De LetterenLoop	3.500	5.000
Herdenkingsconcert 4 mei	3.500	3.500
Zango Festival	3.500	3.500
Haarlem draait door!	2.500	2.500
Mars der Muzikanten	2.500	2.500
Stripdagen Haarlem	niet	25.000
Internationaal Orgelfestival	niet	8.000
Haarlem Zingt	niet	3.000
2Generations Festival		2.500
StreetCanvas	niet	1.500
Totaal	467.500	421.500

Bron: Gemeente Haarlem, Stadszaken, Evenementenmanager (cijfers zijn schattingen)

- Een eenmalig evenement, dat in 2012 een grote trekpleister vormde was Roze zaterdag, met 30.000 bezoekers.

Het belang van festivals en evenementen

Culturele festivals en evenementen zijn erg belangrijk voor Haarlem, zo blijkt uit de Evenementenmonitor 'Haarlem Beleef het!' die de gemeente en de Kamer van Koophandel in 2008 lieten opstellen. De enquête voor deze monitor richtte zich op de bezoekers van zes evenementen, waarvan één met een niet-cultureel karakter (Bloemencorso) en één eenmalig cultureel evenement (Zomerpodium).

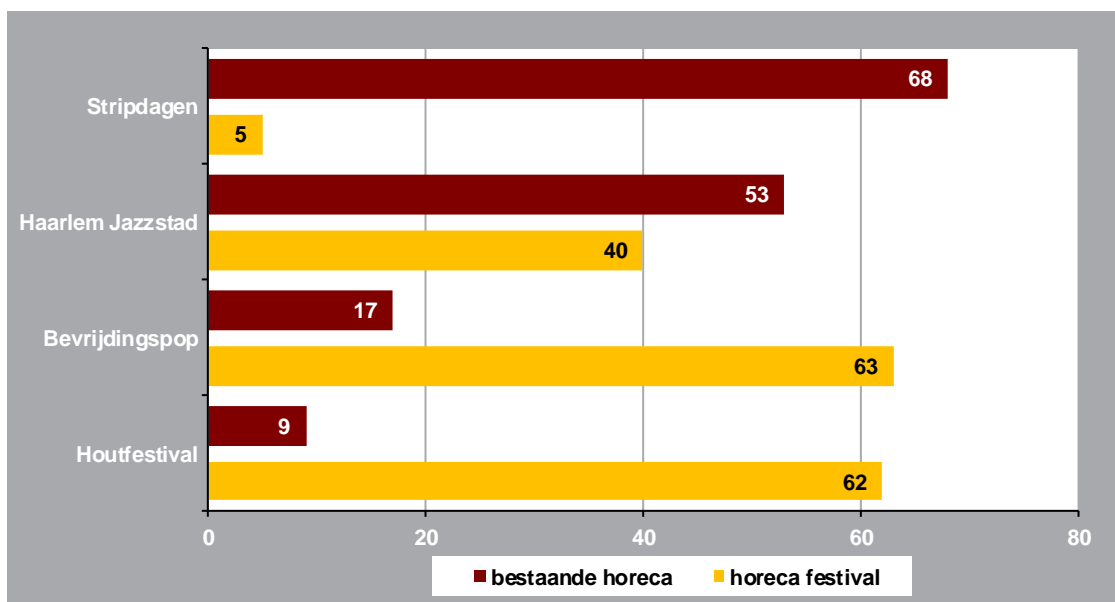
Vier culturele evenementen bestaan anno 2012 nog steeds: Stripdagen (om het jaar), Haarlem Jazzstad, Bevrijdingspop en Houtfestival (alle jaarlijks).

Enkele belangrijke conclusies:

- Veel mensen komen speciaal voor het evenement naar Haarlem. Bij de Stripdagen geldt dat voor zeven van de tien bezoekers. Veruit het minst gebeurt dat bij het Houtfestival (22%).
- Een meerderheid van de bezoekers van de Stripdagen en Bevrijdingspop komt niet uit Haarlem. Eén op de drie bezoekers van de Stripdagen komt van buiten Noord-Holland. Bij Jazzstad (zes op de tien) en Houtfestival (zeven op de tien) is een meerderheid Haarlemmer.
- De culturele evenementen genereren herhalingsbezoek. De helft van de bezoekers van het Houtfestival woonde de vorige editie ook bij, een aandeel dat bij de andere drie evenementen op ongeveer tweederde ligt.
- De festivals oogsten veel waardering. Het gemiddeld rapportcijfer voor de vier in 2012 nog bestaande culturele evenementen beweegt zich van een 7,7 voor Haarlem Jazzstad tot een 7,9 voor Bevrijdingspop en de Stripdagen.
- Bezoek van een cultureel festival gaat hand in hand met eten en drinken in de horeca. Wie naar Bevrijdingspop of het Houtfestival gaat, beperkt zich vooral tot de horeca op het

festivalterrein zelf. Een omgekeerd beeld zien we bij de Stripedagen en in mindere mate Haarlem Jazzstad.

% festivalbezoekers dat bestaande horeca of horeca op festival heeft bezocht

Bron: Haarlem beleef het!, 2008

- Een op de vijf bezoekers van de Stripedagen bezocht ook de detailhandel in Haarlem. Bij de andere drie evenementen was dat lager. Het Houtfestival (4%) bleef achter bij de rest. Dit evenement vindt altijd op een zondag plaats. Kanttekening is dat de openingstijden voor winkels op zondag tegenwoordig ruimer zijn dan in 2008.
- De evenementen genereren spin-off in de vorm van bestedingen in de Haarlemse winkels en horeca. Meer hierover in **hoofdstuk 8**.

4.4 Cultuur top-10

De musea en verwante culturele instellingen, podia en bioscopen en culturele evenementen trokken in 2011 met elkaar ruim 1,9 miljoen bezoekers. Of anders gezegd **dertien keer zoveel bezoekers** als Haarlem aan inwoners telt!

De tabel geeft een overzicht van de qua bezoekersaantallen culturele top-10. De bioscopen gaan met vlag en wimpel op kop, gevolgd door Bevrijdingspop, het oudste en meest gerenommeerde bevrijdingsfestival van het land.

Haarlemse Cultuur top-10 in 2011

naam evenement	bezoekers
1 Bioscopen	535.000
2 Bevrijdingspop	175.000
3 Teylers Museum	128.000
4 Patronaat	124.000
5 Filmschuur	107.000
6 Haarlem Jazzstad	100.000
7 Grote Kerk	99.000
8 Frans Hals Museum	78.000
9 Stadsschouwburg	71.000
10 Philharmonie	66.000
Totaal	1.483.000

Bronnen: podia, musea en gemeentelijke evenementenmanager (schattingen)

- Kanttekening: de cijfers van evenementen zijn schattingen. Daarnaast heffen diverse evenementen, zoals Bevrijdingspop, geen entree, terwijl podia en musea dat wel doen.
- De cijfers van Filmschuur en Stadsschouwburg gelden voor het theaterseizoen 2010-2011.

5. De Haarlemmer als cultuurliefhebber

5.1 Het cultuurbezoek van de Haarlemmer

In **hoofdstuk 4** viel te lezen dat Haarlemmers vergeleken met inwoners van ander grote gemeenten vaak naar het theater gaan of naar een museum. Het meest echter bezoeken ze de bioscoop of het filmhuis. Zeven van de tien Haarlemmers ging in de twaalf maanden voor november 2010 minstens één keer naar de film. Ruim daarachter op twee en drie volgen musea en popmuziek en jazz.

Activiteiten (1999 - 2010, door % Haarlemmers bezocht in afgelopen 12 maanden)

	Haarlem		Amsterdam		Elders		Totaal	
	2010	1999	2010	1999	2010	1999	2010	1999
Film	68	61	27	16	16	11	78	64
Musea	54	34	24	14	21	14	65	42
Culturele festivals	46	43	15	7	15	5	56	45
Popmuziek en Jazz	45	34	24	13	14	11	59	42
Architectuur en monumenten	43	27	17	12	22	14	55	35
Toneel	34	27	14	9	12	8	44	36
Cabaret	23	17	14	8	12	7	40	26
Klassieke muziek	21	13	11	10	5	6	29	23
Uitvoeringen van amateurkoren	19	12	1	1	4	3	23	15
Eigentijdse kunst en initiatieven	17		7		7		23	
Circus	12	18	4	4	3	2	18	23
Muziektheater	10	11	12	9	17	10	34	27
Orgelconcerten	10	9	1	1	1	2	11	11
Ballet	7	6	9	6	3	3	17	13

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 1999 en 2010

In Haarlem

Haarlemmers gaan in eigen stad het meest naar de film. Musea en culturele festivals maken de top-3 vol, ballet sluit de rij. Voor orgelconcerten en amateurkoren blijven Haarlemmers bijna altijd binnen hun stadsgrenzen.

In Amsterdam

Van het cultuuraanbod in Amsterdam oefent de film eveneens de grootste aantrekkingskracht uit op Haarlemmers. Meer dan een kwart ging in de hoofdstad naar de film, met niet ver daarachter gedeeld op plaats drie musea en popmuziek en jazz.

Buiten Haarlem en Amsterdam

Bij Haarlemmers die buiten hun stad en Amsterdam cultuur bezoeken, komen architectuur en monumenten op de eerste plaats, gevolgd door musea. Het muziektheater bezet plaats drie. Dat is niet alleen een veel hogere klassering dan in Haarlem en Amsterdam, ook het aandeel Haarlemmers dat deze kunstvorm 'elders' bezoekt –vermoedelijk veelal in Scheveningen- ligt hoger.

De percentages van 1999 en 2010 zijn niet goed vergelijkbaar. Dit als gevolg van een gewijzigde vraagstelling. Wel is het mogelijk conclusies te verbinden aan de rangorde.

5.2 Bezoekfrequentie

Bij twee van de drie Haarlemmers die in eigen stad aan cultuurbezoek doen, hoort filmbezoek tot de drie meest ontplooiende activiteiten. Het Museum en popmuziek/jazz completeren op afstand de top-3.

% genoemd bij de drie meest bezochte activiteiten en evenementen + gemiddelde bezoekfrequentie

	%	gem. frequentie
Film	63	4,6
Musea	38	3,5
Popmuziek en Jazz	37	4,0
Culturele festivals	27	2,4
Toneel	24	3,1
Architectuur en monumenten	17	4,2
Cabaret	13	2,2
Klassieke muziek	13	3,5
Uitvoeringen van amateurkoren	7	3,6
Muziektheater	6	2,4
Circus	6	1,6
Orgelconcerten	4	4,0
Eigentijdse kunst en initiatieven	4	3,2
Ballet	2	2,2

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 2010

Naar verhouding weinig inwoners zetten orgelconcerten, architectuur/monumenten en uitvoeringen van amateurkoren bij hun bovenste drie. Maar de bezoekfrequentie voor deze cultuurvormen ligt daarentegen vrij hoog. Zo komt deze bij architectuur en monumenten op 4,2 bezoeken per jaar en bij orgelconcerten op 4,0. Alleen film (4,6 bezoeken) steekt hier nog boven uit.

5.3 Profielschetsen Haarlemse bezoekers per cultuurvorm

Hieronder volgt per activiteit in Haarlem een korte profielschets van de Haarlemse bezoekers:

Film

Vrouwen gaan vaker naar een film in Haarlem dan mannen. Ook jongeren bezoeken vaker een film dan oudere stadgenoten. Hoe ouder, des te minder men naar de film gaat. Filmbezoekers zijn relatief vaak inwoners van de stadsdelen Centrum en Zuid-West. Schalkwijkers gaan veruit het minst vaak naar de bioscoop. Filmbezoekers zijn tevens vaak hoger opgeleid.

Popmuziek en Jazz

De bezoekers van popmuziek en jazz in Haarlem zijn ongeveer even vaak mannen als vrouwen. Tot het 55e levensjaar blijven Haarlemmers de podia frequenteren, daarna neemt het bezoek duidelijk af. Bezoekers komen relatief vaak uit het Centrum en minder vaak uit Schalkwijk. Tot slot bezoeken lager opgeleiden de Haarlemse podia minder vaak dan middelbaar en hoger opgeleiden.

Toneel

De bezoekers van Haarlems toneel zijn in duidelijke meerderheid vrouwen. Van alle leeftijdsgroepen komen 25-34-jarigen het minst op het toneel af, net als lager opgeleiden en Schalkwijkers. Inwoners van Centrum en Zuid-West gaan relatief vaak naar het toneel.

Klassieke muziek

De bezoekers zijn over het algemeen ouder dan 45 jaar. Ook komen ze relatief vaak uit het Centrum en Zuid-West en zijn ze hoog opgeleid.

Musea

Vrouwen bezochten in het afgelopen jaar vaker een museum dan mannen. Het bezoek neemt verder duidelijk toe vanaf het 55e levensjaar. Wederom zijn deze bezoekers vaak woonachtig in de stadsdelen Centrum en Zuid-West en vaak hoger opgeleid.

Culturele festivals

De culturele festivals zijn weer meer het domein van de jongeren en jongvolwassenen (25-44 jaar). Schalkwijkers en lager opgeleiden gaan hier minder vaak heen.

Cabaret

Cabaretbezoek is niet leeftijdgebonden, wel is opleiding een factor. Lager opgeleiden bezoeken minder vaak een voorstelling dan middelbaar en hoger opgeleiden. Bewoners van stadsdeel Zuid-West gaan wat vaker naar cabaret. Voor Schalkwijkers geldt het tegenovergestelde.

Muziektheater

Voor het bezoek aan muziektheater in Haarlem geldt dat alleen leeftijd als factor meespeelt. Jongeren van 15 -34 jaar gaan minder vaak, 55+-ers weer vaker.

Orgelconcerten

Orgelconcerten hebben een vooral ouder bezoekerspubliek; vanaf 55 jaar neemt het bezoek toe.

Architectuur en monumenten

Jongeren van 15-24 jaar en inwoners van de stadsdelen Oost en Schalkwijk bezichtigen niet zo vaak Haarlemse architectuur en monumenten. Hoger opgeleiden doen dit juist wel relatief vaak.

Circus

Bezoekers aan het circus zijn over het algemeen Haarlemmers van 35-54 jaar, gehuwd of samenwonend met thuiswonenden kinderen. Lager en middelbaar opgeleiden gaan hier vaker naar toe dan hoger opgeleiden. Voorts komen de bezoekers vaker uit Oost en Schalkwijk en minder vaak uit Centrum en Zuid-West.

Ballet

Ballet is de minst bezochte kunstvorm in Haarlem. Vrouwen gaan vaker naar ballet dan mannen.

Uitvoeringen van amateurkoren

De bezoekers van amateurkoren zijn vaker vrouw dan man en hoogopgeleid. Verder zijn het relatief vaak 45+-ers.

Eigentijdse kunst en initiatieven

Eigentijdse kunst trekt eerder vrouwen dan mannen. Leeftijd speelt geen rol. Centrubewoners houden het meest van contemporaine kunst, gevolgd door bewoners van Zuid-West. Schalkwijkers hebben er het minst mee op. De bezoekers zijn relatief vaak hoger of middelbaar opgeleid.

5.4 Profielschetsen bezoekers per locatie cultuurbezoek

Bezoekers van orgelconcerten en film deden dat het meest (ook) in Haarlem zelf. Zo gingen bijna negen van de tien liefhebbers in eigen stad naar een orgelconcert of bioscoop of filmhuis.

Muziektheater en ballet blijven ver achter bij de rest. Zo gingen niet meer dan drie van de tien liefhebbers (ook) in Haarlem naar het muziektheater. Liefhebbers van vooral culturele festivals, circus en muziektheater lijken hun heil wat vaker buiten de stad te zoeken dan twaalf jaar eerder. Bij klassieke muziek lijkt zich het omgekeerde voor te doen.

Haarlemse bezoekers die activiteiten (ook) in H'lem hebben bezocht (1999 - 2010, in %)

	Haarlem	
	2010	1999
Orgelconcerten	88	84
Film	87	95
Musea	84	81
Uitvoeringen van amateurkoren	84	80
Culturele festivals	83	96
Architectuur en monumenten	77	77
Popmuziek en Jazz	76	81
Toneel	76	75
Eigentijdse kunst en initiatieven	73	
Klassieke muziek	71	56
Circus	65	78
Cabaret	58	65
Ballet	41	40
Muziektheater	29	41

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 1999 en 2010

Haarlem

Haarlemmers bezochten in hun eigen stad gemiddeld Haarlem 3,5 soorten activiteiten en instellingen. 16% bezocht niets. Vrouwen bezoeken meer activiteiten en podia dan mannen. Ook komen Centrubewoners en bewoners van Zuid-West als veelgebruikers naar voren, terwijl men in Oost en vooral Schalkwijk minder frequent kunst en cultuur bezoekt.

Hoger opgeleiden (4,6 keer) doen dat vaker dan middelbaar opgeleiden (3,6) en lager opgeleiden (2,2). Jongeren van 15-24 jaar gaan over het algemeen naar minder veel soorten culturele activiteiten dan oudere stadgenoten.

Amsterdam

Haarlemmers bezochten gemiddeld 1,5 culturele instellingen of podia in Amsterdam. Zo'n 45% deed dat niet. Naarmate Haarlemmers een hogere opleiding hebben, bezoeken ze vaker kunst of cultuur in Amsterdam. Zo gingen lager opgeleiden gemiddeld naar 0,5 kunstvorm in de hoofdstad, wat oploopt tot 1,3 bij de middelbaar opgeleiden en 2,4 bij de hoger opgeleiden.

Senioren (65+) bezochten relatief weinig cultuurvormen in Amsterdam. Namelijk 0,9 gemiddeld. In de andere leeftijdsgroepen varieert dat tussen 1,3 en 2,1. Haarlemmers jonger dan 45 jaar hebben vaker kunst of cultuur in de hoofdstad bezocht dan de oudere leeftijdsgroepen.

Centrubewoners trekken het meest naar Amsterdam; gemiddeld voor 2,3 vormen van cultuur. Dat is hoger dan in alle andere stadsdelen. Schalkwijkers doen dat relatief weinig (1,0).

Elders

Haarlemmers brachten gemiddeld 1,3 bezoeken aan kunst en cultuur buiten Haarlem of Amsterdam. Het bezoek door Haarlemmers aan kunst en cultuur buiten Haarlem en Amsterdam vertoont veel gelijkenis met het bezoek aan de hoofdstad. Naarmate het opleidingsniveau hoger is, neemt zowel het aandeel dat minstens één keer kunst en cultuur heeft bezocht als het gemiddelde toe. Zo ligt het gemiddelde bij lager opgeleiden op 0,7 bezoeken, bij middelbaar opgeleiden op 1,4 en bij Haarlemmers met HBO of universiteit op 2.

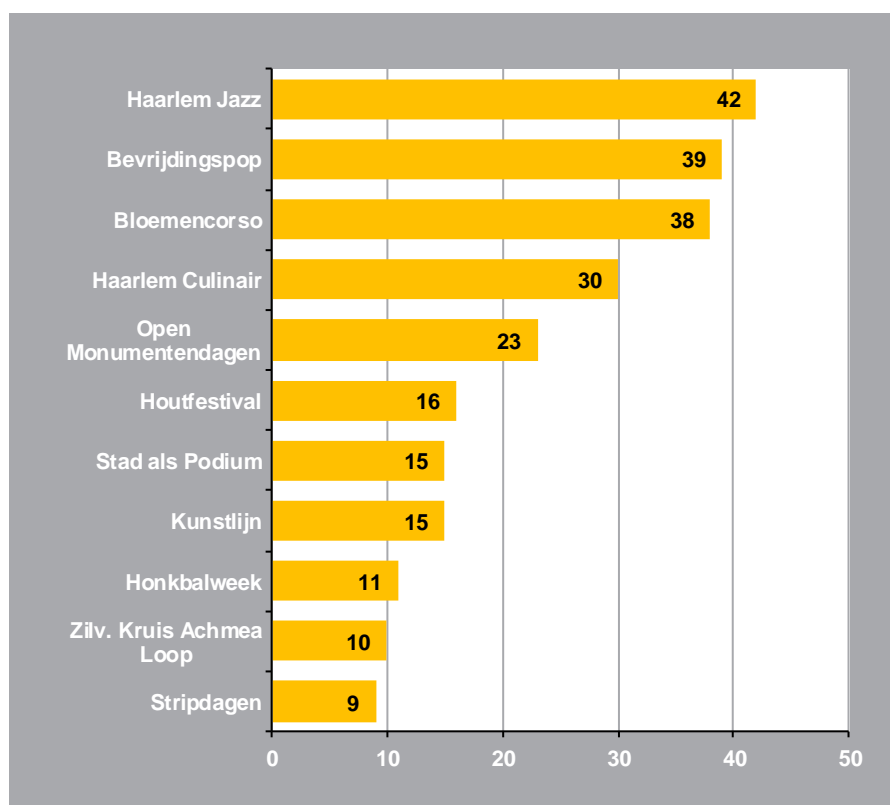
Ook ligt het bezoek onder Schalkwijkers lager dan in de andere stadsdelen. En bij 65+-ers lager dan in jongere leeftijdsgroepen.

Vergeleken met de vorige meting veranderde alleen de bezoekfrequentie aan culturele festivals noemenswaardig. Het gemiddelde nam toe van 1,7 naar 2,4 bezoeken.

5.5 Profielschetsen Haarlemse festivalbezoekers

Bijna de helft van de Haarlemmers bezocht in de twaalf maanden voor november 2010 een cultureel festival in de stad, zo bleek in **paragraaf 5.3**. Welke festivals populair zijn onder Haarlemse bevolking kwam naar voren uit het gemeentelijke Omnibusonderzoek van 2008. Drie culturele festivals staan zelfs in de top-vijf, met Haarlem Jazz (door 42% bezocht) op kop. Bevrijdingspop bezet de tweede positie, de Open Monumentendagen volgen op plaats vijf.

Evenementen door % Haarlemmers bezocht (2008)

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 2008

Een kort bezoekersprofiel van de drie best bezochte culturele evenementen:

Haarlem Jazz

Mannen bezoeken Haarlem Jazz eerder dan vrouwen. Verder gaan senioren veel minder vaak dan Haarlemmers van andere leeftijden. Haarlem Jazz is onder middelbaar en hoger opgeleiden meer in trek dan bij lager opgeleiden.

Bevrijdingspop

Zeven op de tien Haarlemmers van 15-24 jaar trokken op 5 mei naar Bevrijdingspop in de Hout. Dat aandeel zakt vervolgens per leeftijdsgroep tot 8% bij de 65+-ers. Nederlands oudste bevrijdingsfestival is onder mannen populairder dan bij de vrouwen. In het Centrum en Zuid-West komt het aandeel bezoekers hoger uit dan in Noord en Schalkwijk.

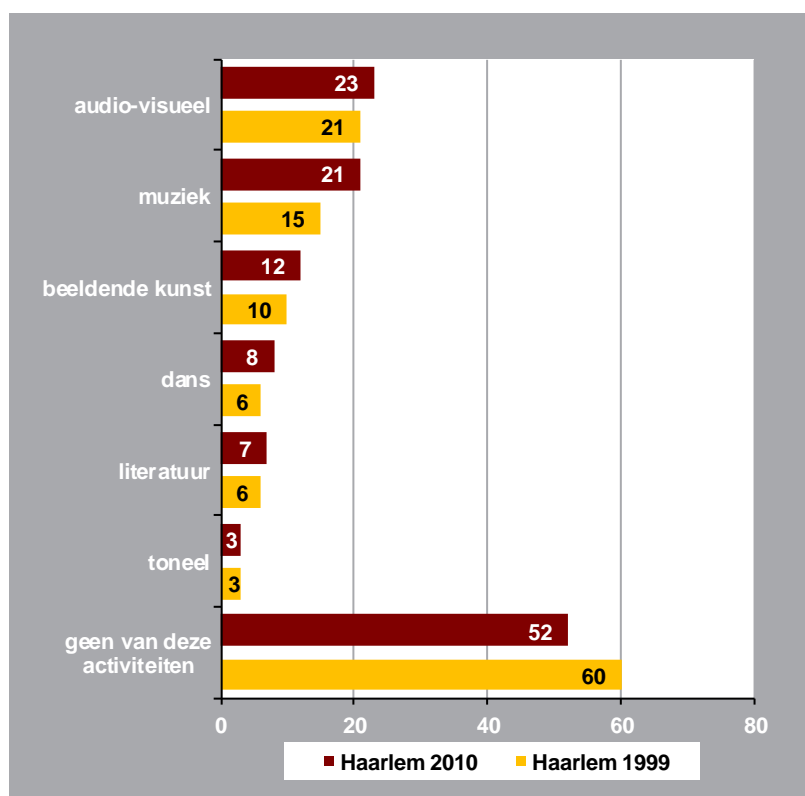
Open Monumentendagen

Het percentage deelnemers ligt bij de vrouwen wat hoger dan bij de mannen en onder 45+-ers hoger dan in de leeftijdsgroepen daaronder. Bij respondenten uit het Centrum en Zuid-West bevinden zich meer deelnemers dan in Oost en Schalkwijk. Het opleidingspeil is niet van invloed.

5.6 Cultureel actieve inwoners

Haarlemmers brengen niet alleen een bezoek aan culturele activiteiten, ook is een deel zelf cultureel actief. Bijna de helft (48%) beoefende de afgelopen twaalf maanden een culturele hobby of activiteit.

Zelf beoefende culturele hobby's of activiteiten in de afgelopen 12 maanden (1999 - 2010, in % Haarlemmers)

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 1999 en 2010

Audiovisuele activiteiten vormen het terrein waarop Haarlemmers het meest actief zijn, namelijk bijna een kwart. Vlak daarachter komt muziek. Beeldende kunst volgt op ruime afstand op plaats drie. Vergeleken met elf jaar terug doen zich twee verschuivingen voor. Ten eerste zijn nu meer inwoners actief in culturele hobby's dan destijds (toen 40%). Daarnaast zeggen meer Haarlemmers te musiceren (21% versus 15%). Muziek is grotendeels verantwoordelijk voor de groei in cultuurdeelname.

Achtergronden:

- Het zelf beoefenen van een culturele hobby of activiteit neemt toe met het opleidingsniveau. Dit loopt op van 28% onder laagopgeleiden tot 60% bij HBO-ers en universitair geschoolden.
- Jongeren (15-24 jaar) zijn actiever dan Haarlemmers in andere leeftijdsgroepen: 69%. Onder senioren (36%) valt de deelname het laagst uit.
- Onder de Centrubewoners (59%) bevinden zich de meeste cultuurbeoefenaars. Schalkwijkers hebben het minst vaak een culturele hobby (44%).

Vrijwilligerswerk binnen kunst en cultuur

Vrijwilligerswerk is een andere manier om actief te zijn binnen het culturele veld. Uit het Omnibusonderzoek 2010 blijkt dat 35% van de Haarlemmers vrijwilligerswerk verricht. Van deze vrijwilligers zet 15% zich in voor kunst en cultuur. Hoger en middelbaar opgeleiden verrichten vaker in deze sector vrijwilligerswerk dan lager opgeleiden. Centrubewoners zijn hierin ook vaker werkzaam, terwijl Schalkwijkers benedengemiddeld actief zijn.

6. Cultureel toerisme

6.1 Toerisme in Haarlem

Haarlem vormt een belangrijke trekpleister voor zowel binnen- als buitenlandse toeristen. Het onderzoek Inkomend toerisme 2009 van NBTC leert dat Haarlem in 2009 zo'n 593.000 internationale bezoekers trok. Behalve de vier grote steden bleven alleen Eindhoven, Maastricht en Alkmaar de Spaarnestad voor.

Iets meer dan 1,2 miljoen binnenlandse toeristen en dagjesmensen brachten in 2011 een bezoek aan Haarlem; een iets lager aantal dan een jaar eerder, maar wel hoger dan in alle jaren in de periode 2005-2009. De Nederlandse toeristen brachten met elkaar bijna 2,8 miljoen bezoekjes. Goed voor een frequentie van 2,3 bezoeken per jaar. Wat aantal bezoekers en bezoekjes betreft bezet Haarlem de twaalfde plaats tussen dertig grote steden. Met de bezoekfrequentie bevindt Haarlem zich in de achterhoede. Deze cijfers over binnenlands toerisme komen uit het jaarlijkse onderzoek 'Toeristisch bezoek aan steden' van NBTC-NIPO.

Kanttekeningen:

- Deze en andere cijfers in het onderzoek zijn exclusief het bezoek van inwoners aan hun eigen stad. Dus NBTC-NIPO heeft Haarlemmers in hun eigen stad niet meegeteld en niet geënquêteerd.
- Ook bezoeken om zakelijk redenen of aan familie en vrienden blijven buiten beschouwing.

Andere kanttekening is dat de onderzoeken van NBTC NIPO en ATCB zich op alle toeristische bezoekers richtten, terwijl de enquêtes voor de Cultuurmonitor Haarlem 2012 alleen op drie cultuur-toeristische hotspots plaatsvonden. Hierdoor kwamen in deze enquêtes vooral veel cultureel geïnteresseerde toeristen aan het woord.

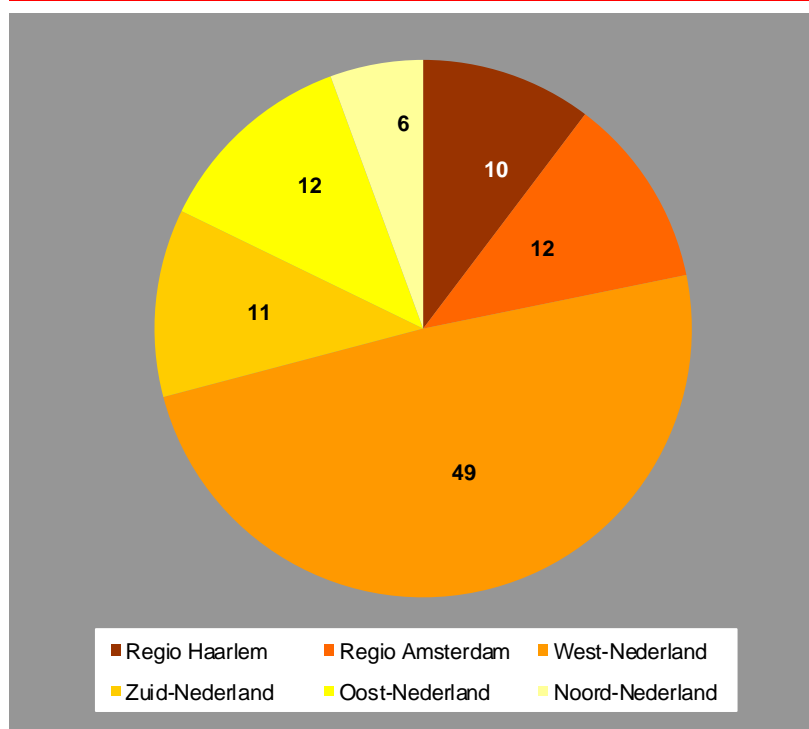
6.2 Herkomst van de cultuur-toeristen

Onderzoek en Statistiek organiseerde speciaal voor de Cultuurmonitor in 2011 drie enquêtes op toeristische hotspots in de stad: in het Frans Hals Museum, bij Teylers Museum en in de Lepelstraat, de nauwe doorgang tussen Grote Kerk en De Hallen. **Paragraaf 1.2** bevat meer info over de opzet van deze enquêtes.

Herkomst Nederlandse bezoekers

Aan de enquêtes in 2011 werkten 907 bezoekers van Haarlem mee. Precies tweederde van hen woont in Nederland, tegen één op de drie daarbuiten. De tweedeling Nederlander/ buitenlander komt overeen met die in 1999.

Regio van herkomst Nederlandse bezoekers 2011 (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

Cultuurmonitor 2012

Zeven van de tien Nederlandse bezoekers van Haarlem wonen in het westen van het land, van wie 10% in de regio Haarlem. Onder West-Nederland vallen de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland.

▼ Uitsluitend bezoekers die niet in Haarlem wonen mochten aan de enquête meedoen.

De categorie 'West Nederland' omvat 19% afkomstig uit Zuid-Holland. De afstand tussen Haarlem en de provinciegrens met Zuid-Holland bedraagt ongeveer tien kilometer.

De regio Haarlem omvat twee gebieden: Zuid-Kennemerland en de IJmond. Daarnaast is zo'n 6% van de bezoekers is afkomstig uit buurgemeente Haarlemmermeer.

De herkomst van de binnenlandse cultureel toeristen lijkt in grote lijnen op die van alle toeristen, afkomstig uit Nederland. In het 'Bezoekersprofiel Haarlem', zoals in 2009 samengesteld door ATCB blijken zes van de tien binnenlandse toeristen uit Noord- of Zuid-Holland te wonen.

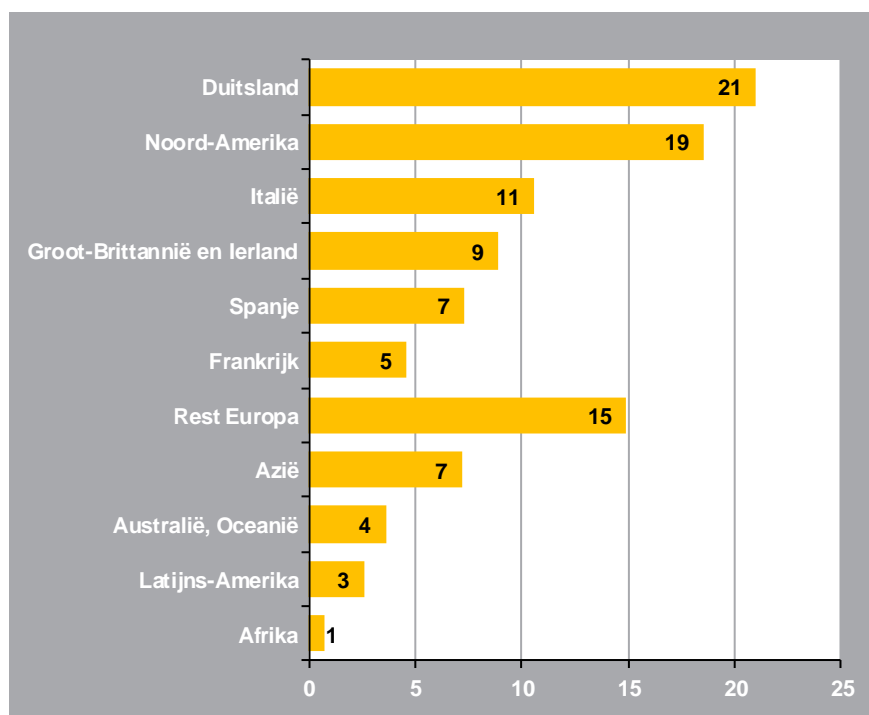
Ook het onderzoek 'Toeristisch bezoek aan steden' van NBTC-NIPO, dat zich eveneens op alle binnenlandse toeristen richtte, schetst een vergelijkbaar beeld: Zes van de tien Nederlandse bezoekers komen uit Noord-Holland en één op de tien uit het aangrenzende Zuid-Holland. Gelderland (6%) en Utrecht en Flevoland (beide 5%) volgen op ruime afstand.

Het Amsterdams Toerisme & Congresbureau (ATCB) stelde in 2009 voor de gemeente het 'Bezoekersprofiel Haarlem' samen. Dit op basis van de databanken van een breder onderzoek in 2008. Volgens dit onderzoek komen zes van de tien toeristen in Haarlem uit Nederland en is 40% afkomstig uit het buitenland. In 2005 leverde een meting van hetzelfde onderzoek een precies omgekeerd beeld op: 40% uit Nederland en 60% van over de landsgrenzen.

Buitenlandse bezoekers

Onder de buitenlandse culturele toeristen in de enquêtes van Onderzoek en Statistiek vormen Duitsers (21%) de grootste groep. Twaalf jaar eerder gold dat nog voor Noord-Amerikanen (toen 26%).

Herkomst buitenlandse bezoekers, 2011 (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

Tijdens de aprilmeting bevonden zich veel buitenlandse bezoekers in de stad. Nederlanders kozen, gedreven door het mooie weer, waarschijnlijk vaak voor een verblijf in de natuur of aan zee. Meer dan de helft van de geënquêteerden vlak voor Pasen (58%) kwam uit het buitenland. Tijdens beide andere metingen waren de rollen omgedraaid, met 69% Nederlanders in augustus en 84% in oktober.

Aan de metingen in april en oktober werkten duidelijk meer bezoekers uit Noord-Amerika mee dan in augustus. De Duitsers piekten daarentegen juist in augustus.

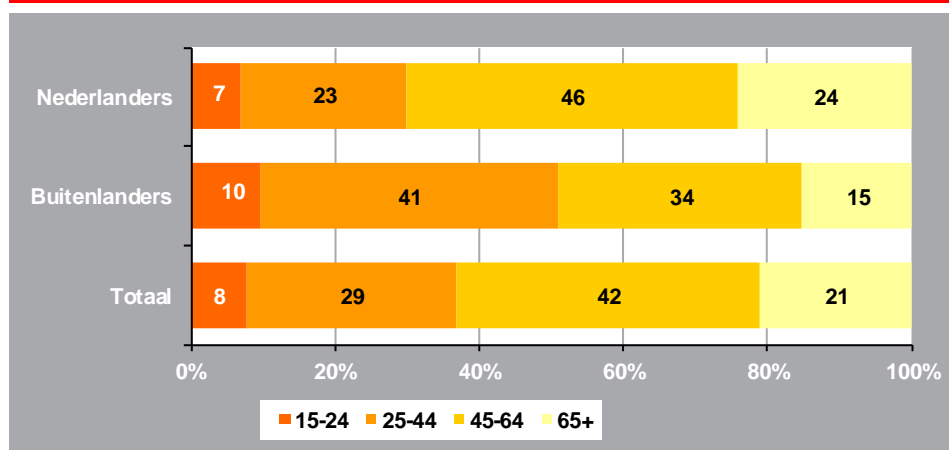
Ook in het 'Onderzoek Inkomend Toerisme' van NBTC uit 2009 blijken Duitsers met een aandeel van 26% de grootste groep internationale bezoekers te vormen. Verder komt 11% uit Groot-Brittannië en 5% uit België. Haarlem krijgt bovengemiddeld veel bezoek uit de rest van Europa (36%) en ook van buiten dat werelddeel (22%). Precisering bij dat laatste: een oververtegenwoordiging van Amerikanen in vergelijking met de rest van Nederland.

Bezoekers zijn vaak van middelbare leeftijd

Bezoekers aan Haarlem zijn vaak van middelbare leeftijd. Gemiddeld zijn ze 49,7 jaar oud. Buitenlanders die naar Haarlem komen zijn in doorsnee wat jonger dan de Nederlandse toeristen. Hun gemiddelde leeftijd ligt op 44,8 jaar, tegen 52,1 jaar bij de binnenlandse bezoekers. Ook twaalf jaar eerder was de buitenlandse toerist wat jonger.

In april bezocht een voor Haarlemse begrippen jong publiek de stad. De gemiddelde bezoeker vlak voor Pasen was 44,3 jaar oud. Zowel bij de Nederlandse als buitenlandse bezoeker kwam de gemiddelde leeftijd in april het laagst uit en in oktober het hoogst. Het aandeel 25-44-jarigen was in april hoger uit dan tijdens beide andere perioden, die juist weer meer 65-ers trokken. Tijdens de herfstenquête waren er ook meer 45-64 jarigen dan in april.

Leeftijdsverdeling bezoekers Haarlem, 2011 (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

Groote gezelschap

Meer dan de helft van de bezoekers (57%) kwam samen met iemand anders –als tweetal- naar Haarlem. Verder was 14% alleen en maakte één op de vijf deel uit van een trio of kwartet. In een nog groter gezelschap bevond zich 9%. Nederlanders gaan vaker alleen of als duo naar Haarlem dan buitenlandse toeristen. Bezoekers van over de grens hebben vaker twee of meer metgezellen.

Haarlem in trek bij de hoogopgeleide toerist

Haarlem vormt een belangrijke trekpleister voor bezoekers met een hoge opleiding. Het onderzoek van twaalf jaar terug kwam tot dezelfde conclusie. Wel ligt het niveau nu nog wat boven dat van toen. Dat geldt voor zowel de binnenlandse als buitenlandse bezoeker. Tweederde heeft HBO- of een wetenschappelijke studie afgerond. Het opleidingspeil van de buitenlandse bezoekers ligt nog wat hoger dan bij de Nederlanders.

Seizoensfluctuaties

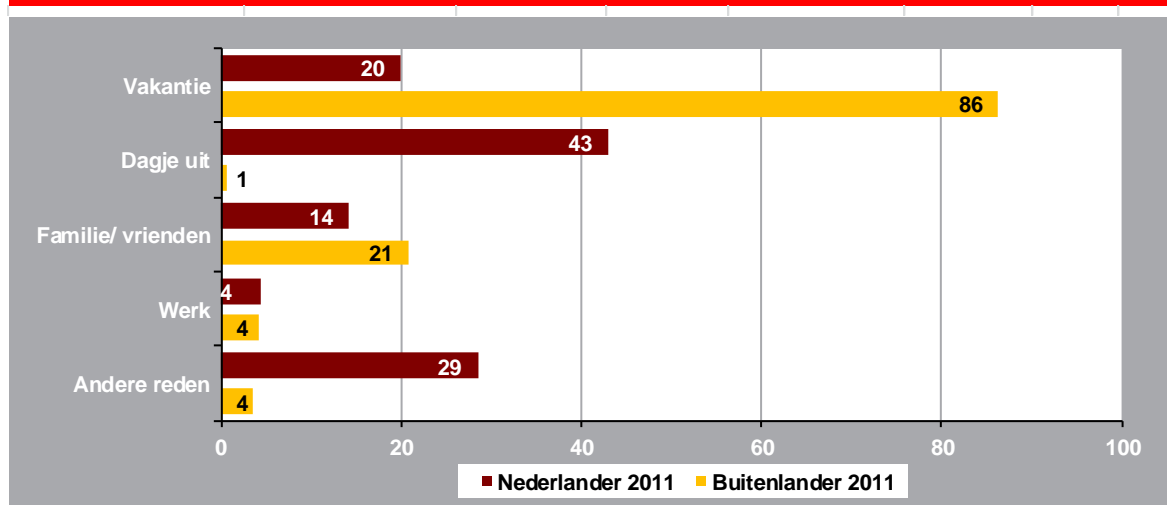
Het bezoek van alle binnenlandse toeristen aan Haarlem vindt vrij gelijkmatig verspreid over het jaar plaats; top is de periode april-juni, waarin 29% komt, in de maanden oktober-december oefent de stad de minst grote aantrekkingskracht uit. De spreiding in Haarlem komt nagenoeg overeen met het gemiddelde voor alle dertig steden in het onderzoek 'Toeristisch bezoek aan steden' van NBTC-NIPO.

6.3 Redenen van cultuur-toeristen om Haarlem te bezoeken

Vakantie vormt voor buitenlanders, namelijk voor negen van de tien, veruit het belangrijkste motief om Haarlem te bezoeken. Nederlanders komen het meest voor een dagje uit. Deze reden neemt een minder dominante positie in dan vakantie bij de buitenlandse toerist. Meer buitenlanders dan Nederlanders brachten in Haarlem een bezoek aan familie, vrienden of kennissen. Nederlanders noemden veel vaker een 'ander' motief.

Dagjesmensen waren vooral in oktober in de stad, toen vooral Nederlandse toeristen Haarlem bezochten. Het zwaartepunt voor de 'vakantiegangers' lag in de dagen vlak voor Pasen. Bezoekers die speciaal voor hun werk naar Haarlem reisden, hoefden verder geen vragen over hun trip naar de stad te beantwoorden.

Redenen om Haarlem te bezoeken, 2011 (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

De som van de percentages in de grafiek komt bij zowel landgenoten als buitenlanders iets boven de 100% uit. Oorzaak: de enquêtedeelnemers mochten meer dan één bezoekreden noemen.

Ander onderzoek:

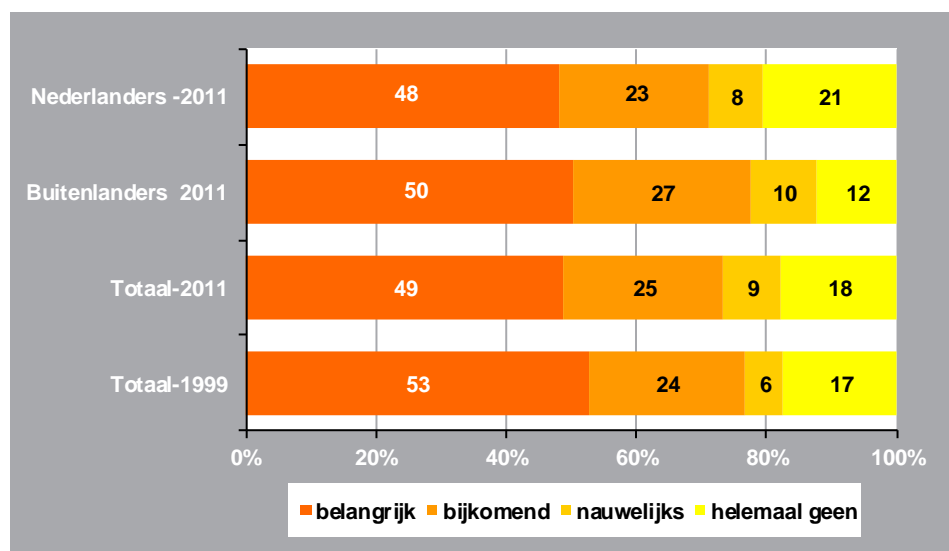
- In het 'Onderzoek Inkomend Toerisme' van NBTC uit 2009 blijkt vakantie/toerisme eveneens het voornaamste bezoekmotief om naar Haarlem te reizen. Namelijk voor twee van de drie internationale bezoekers.
- Verder heeft 16% een zakelijke en 18% een andere reden. De laatste categorie omvat onder meer het bezoek aan familie en vrienden en studie. In Haarlem is deze groep bijna vier zo groot als gemiddeld in heel Nederland.

Cultuur als bezoekmotief

Driekwart van de bezoekers komt voor kunst en cultuur naar Haarlem; bijna de helft kent het cultuuraanbod een belangrijke rol toe in de beslissing de Spaarnestad te bezoeken en voor een kwart vormt het een bijkomend motief

De rol van kunst en cultuur als reden om de stad te bezoeken veranderde niet aantoonbaar in vergelijking met twaalf jaar eerder.

Welke rol speelt kunst en cultuur bij bezoek aan Haarlem? (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

Buitenlanders komen wat vaker naar Haarlem om van kunst- en cultuur te genieten. Voor 78% van hen speelt het aanbod minstens een rol van bijkomend aard, tegen 71% bij de Nederlanders. Duidelijk onder dat gemiddelde ligt de score bij bezoekers uit de regio Haarlem (55%).

- Buitenlandse toeristische bezoekers aan Haarlem doen de stad relatief vaak aan tijdens het toeren door het land. Dat geldt voor 38% van hen, iets meer dan dubbel zoveel als voor heel Nederland. Dit komt naar voren in het 'Onderzoek Inkomend Toerisme 2009' van NBTC.
- Speciaal voor een cultuurvakantie komt 8% en dat is iets onder het nationaal moyenne en half zoveel als in Amsterdam (17%).

Alle toeristen

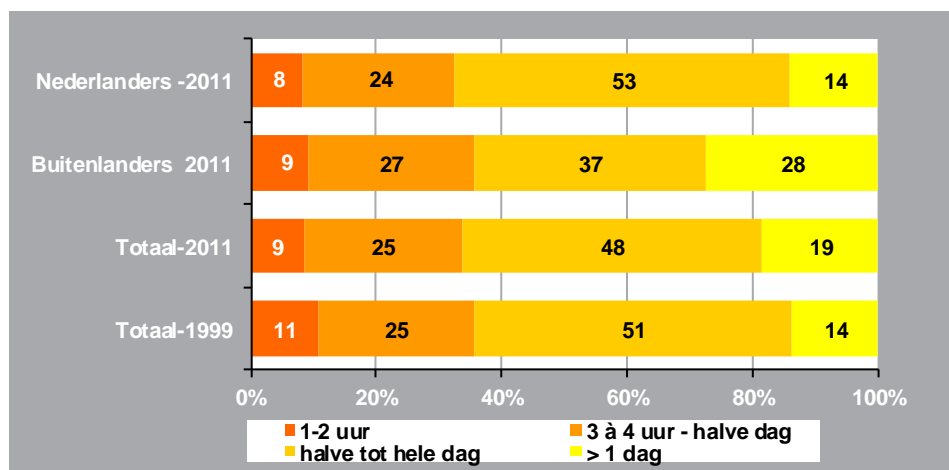
Het 'Bezoekersprofiel Haarlem' van ATCB (2009) focust niet alleen op de bezoekers van culturele plekken in Haarlem, maar op alle toeristen die de stad bezoeken. Gevraagd naar hun belangrijkste bezoekmotief is dit de top-5, met cultuur ferm op kop:

1. Cultuur	51%
2. Fun en uitgaan	17%
3. Bezoek vrienden	13%
4. Winkelen	11%

6.4 Hoe lang blijven bezoekers in Haarlem?

Bijna één op de vijf bezoekers van Haarlem verblijft langer dan een dag in de stad. Het aandeel dat de stad meer dan één dag bezoekt, komt met 19% hoger uit dan twaalf jaar daarvoor. Ongeveer de helft van toeristen houdt zich een halve tot een hele dag in de stad op.

Duur van het bezoek aan Haarlem? (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

Bijna drie van de tien buitenlandse bezoekers vertoeven meer dan één dag in Haarlem; dubbel zo hoog als bij de Nederlanders. Onze landgenoten blijven veel vaker een halve tot een hele dag. Naarmate Nederlanders verder weg wonen, zijn ze langer in Haarlem.

Bezoekers die langer dan een dag blijven

Acht van de tien bezoekers die langer dan een dag blijven, doen dat maximaal vier dagen: 44% twee dagen, 26% drie dagen 12% vier dagen. Nog eens 12% houdt zich vijf tot en met negen dagen in Haarlem op. Gefilterd voor extreme waarden –verblijf langer dan een maand- komt de gemiddelde verblijfsduur op 3,6 dagen uit.

Overnachten in Haarlem?

Van de toeristen die Haarlem minimaal één dag bezoeken, overnacht een ruime meerderheid -negen van de tien- in de stad. Dit aandeel verschilt niet met 1999. Verschil tussen buitenlanders en Nederlanders treedt evenmin op.

Veruit de grootste groep van degenen die in Haarlem overnachten, namelijk ruim de helft, verblijft in een hotel of pension. Slapen bij familie, vrienden of kennissen (28%) volgt ruim daarachter.

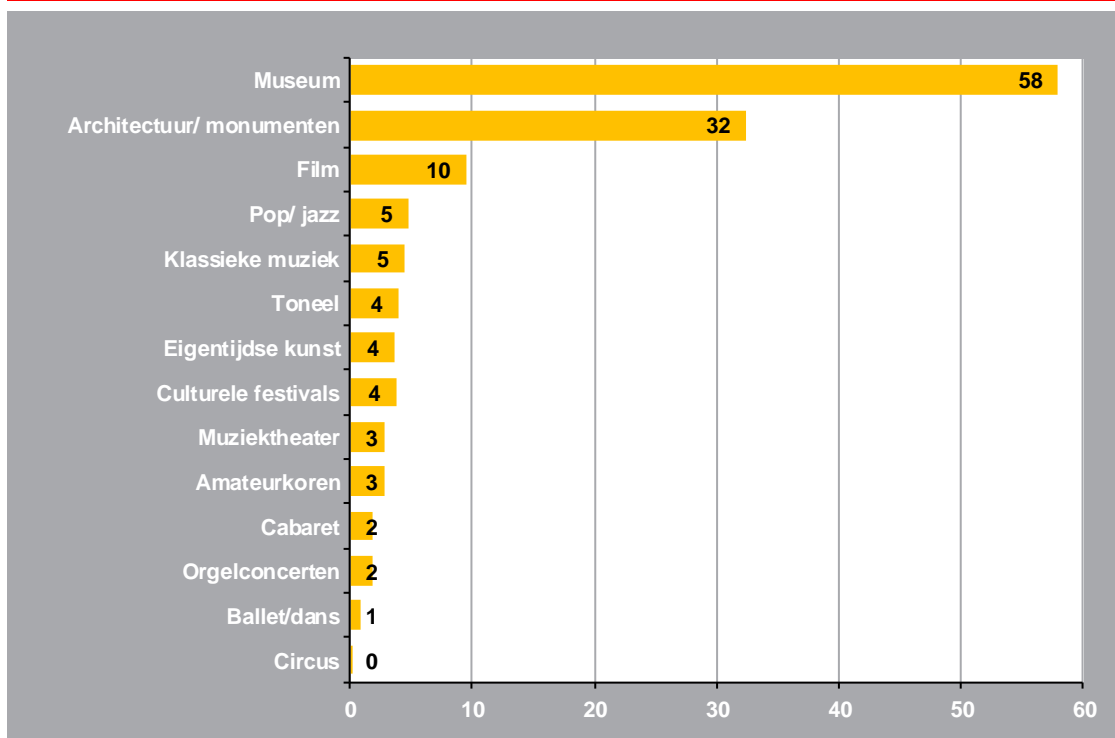
6.5 Kunst en cultuur bezocht

Nederlandse bezoekers

Nederlandse toeristen mochten aangeven welke culturele instellingen of activiteiten ze de afgelopen twaalf maanden in Haarlem hebben bezocht. Dit inclusief hun bezoekjes op de dag van de enquête.

Musea vormden net als tijdens de vorige meting, twaalf jaar eerder, de belangrijkste culturele trekpleister onder de binnenlandse bezoekers, met architectuur en monumenten en film ver daarna op de plaatsten twee en drie.

Bezoek culturele activiteiten Nederlandse bezoekers, 2011 (in % bezoekers)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

De vraag leidde verder tot de volgende uitkomsten:

- 73% van de Nederlandse bezoekers ging naar minstens één instelling of activiteit. Gemiddeld bezochten ze er 1,3.
- Het aandeel dat een activiteit heeft bezocht komt nagenoeg overeen met dat van twaalf jaar eerder. Het aantal bezochte activiteiten en instellingen daalde. Destijds lag het gemiddelde op 1,5.
- Ruim de helft bezocht één type activiteit, één derde bezocht er twee en 14% drie of meer.

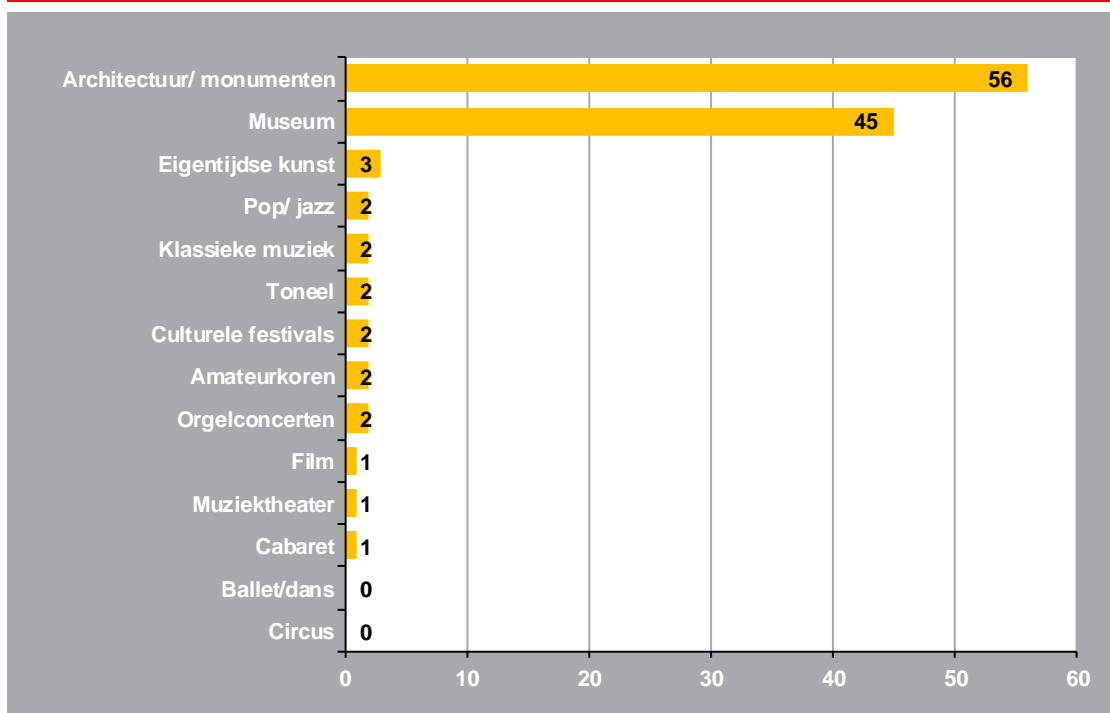
Buitenlandse bezoekers

Voor de buitenlandse bezoekers van Haarlem bevatte de enquête een andere vraag dan voor landgenoten. Zij konden aangeven welke activiteiten en instellingen zij tijdens hun verblijf hebben bezocht of van plan zijn te gaan bezoeken.

De top-2 bestaat bij de buitenlandse toeristen uit exact dezelfde culturele instellingen en activiteiten als bij de Nederlandse bezoekers. Alleen zijn de rollen nu omgedraaid. Architectuur en monumenten gelden voor buitenlanders als de voornaamste attractie, met de musea ruim daarachter. Andere vormen van cultuur vervullen slechts een marginale rol.

Bezoek culturele activiteiten buitenlandse bezoekers, 2011 (in % bezoekers)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

De musea golden net voor de eeuwwisseling nog als belangrijkste culturele trekpleister voor buitenlanders. Architectuur en monumenten namen toen plaats twee in. Onder de buitenlandse enquêtedeelnemers van destijds lag het aandeel museumgangers aanzienlijk hoger dan nu (67% vs. 45%).

Cultuurbezoek van buitenlanders uitgediept

- Bijna zeven van de tien buitenlandse toeristen bezocht een culturele activiteit of instelling of nam zich dat voor; een lager aandeel dan twaalf jaar eerder (toen 84%).
- Verder bezochten ze gemiddeld 1,2 instelling of activiteit of hadden die intentie, tegen 1,5% destijds.
- Vier van de tien cultuurbezoekers hielden het op één activiteit of instelling, bijna de helft bezocht er twee en 13% drie of meer.

Voor het totaal

- Hoger opgeleiden zijn vaker cultuurbezoeker dan lager opgeleiden. Bij de Nederlanders bovendien vaker dan middelbaar opgeleiden
- Ouderen (65+) gaan in Haarlem vaker naar kunst en cultuur dan jongeren (15-24 jaar) en 25-44-jarigen
- Het aandeel cultuurbezoekers onder Nederlanders is niet aantoonbaar hoger dan onder buitenlandse toeristen

Cultuur als bezoekredenen

Musea vormen voor toeristen een belangrijke reden Haarlem te bezoeken. Dat blijkt uit het onderzoek Cultureel toerisme van de LAGroup uit 2010. Van de 18 steden in het onderzoek kende alleen Amsterdam een groter aandeel dat onder meer voor het museum naar de stad reisde. Het museum vormt in Haarlem ook relatief vaak de belangrijkste bezoekredenen. **Alleen** in Groningen kwam een groter aandeel bezoekers speciaal voor het museum.

Ook concerten zijn relatief vaak een reden om Haarlem te bezoeken.

**Cultuurvormen als reden van bezoek + belangrijkste bezoekredenen.
Klassering Haarlem tussen 18 gemeenten (2010)**

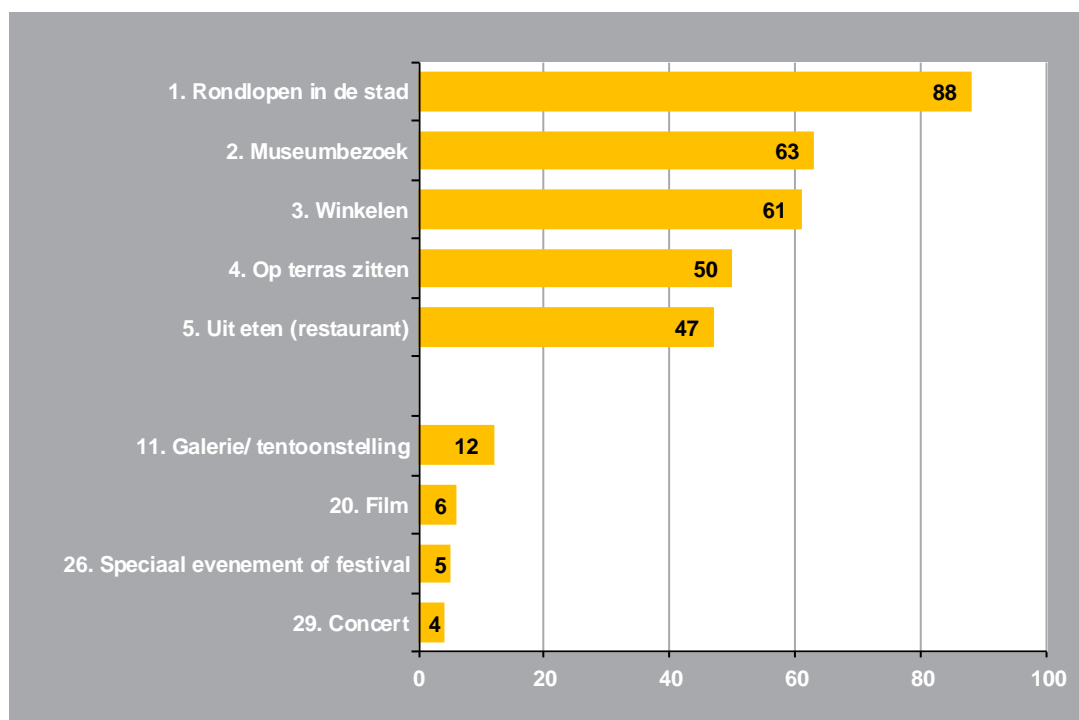
	reden	belangrijkste reden
Musea	2	2
Concert- en operagebouw	3	5
Toneel en cabaret	16	8
Dans en ballet	17	8
Pop en jazz	13	10
Bioscopen	15	7

Cultureel toerisme, LAGroup, 2010

Activiteiten in Haarlem

Bijna negen van de tien toeristen in Haarlem wandelen rond in de stad; veruit de meeste gebezigde activiteit. Het museumbezoek, door twee op de drie bezocht, volgt op plaats twee, nipt voor winkelen.

Activiteiten tijdens bezoek Haarlem, onder alle toeristen 2009 (in %)

Bron: Bezoekersprofiel Haarlem, ATCB, 2009

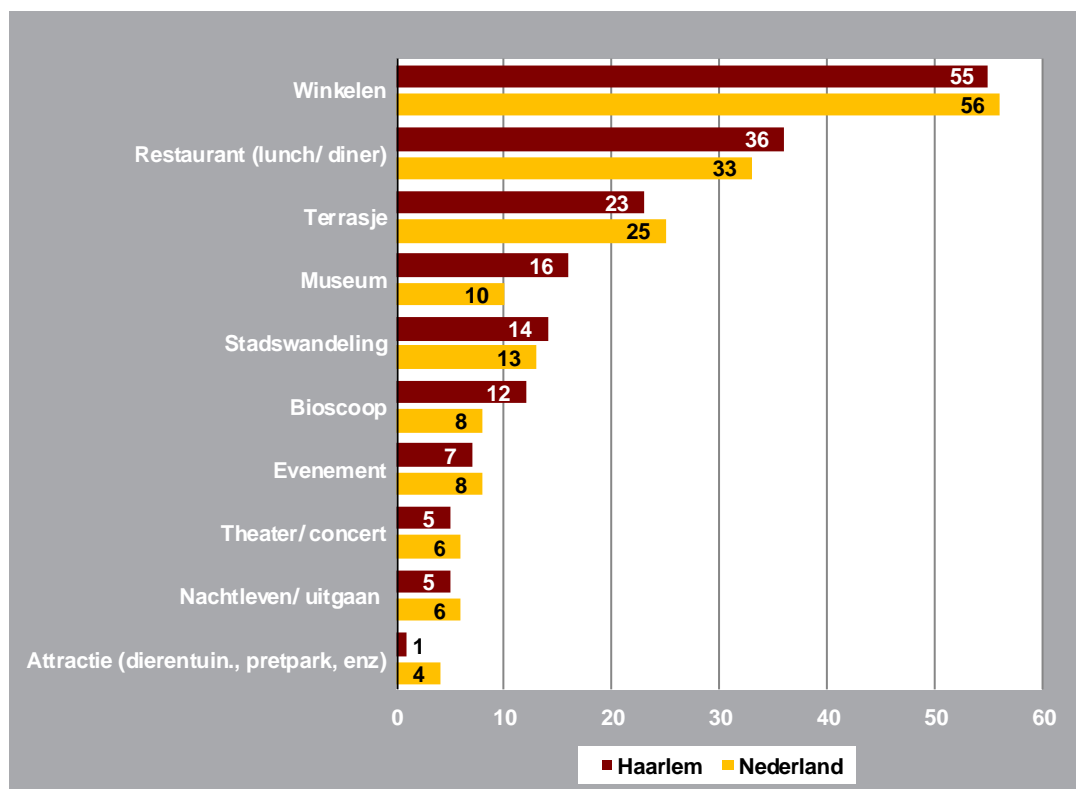
Van andere culturele mogelijkheden maakten de bezoekers veel minder vaak gebruik.

Cultuur tijdens bezoek alle binnenlandse toeristen

De enquêtes van Onderzoek en Statistiek Haarlem onder de bezoekers van de stad richtten zich op de bezoekers aan drie culturele hotspots. Het jaarlijkse Toeristisch bezoek aan Steden van NBTC-NIPO focust op alle Nederlandse bezoekers van de stad.

Winkelen blijkt onder alle Nederlandse toeristische bezoekers van Haarlem de veruit populairste activiteit; 55% shopte tijdens een bezoekje aan de Spaarnestad. Lunch en diner en terrasjes maken net zoals bij het totaal van de dertig onderzochte steden de top-3 vol.

Ondernomen activiteiten, 2011 (in %)

Bron: Toeristisch bezoek aan Steden, NBTC-NIPO 2011

Bij binnenlandse toeristen in Haarlem stonden museum en bioscoop in vergelijking met de andere steden bovengemiddeld vaak op het programma. Het museum vormt bovendien vaker dan gemiddeld de belangrijkste reden om naar Haarlem te reizen.

6.6 Musea het meest in de top-3; film het frequentst bezocht

Binnenlandse bezoekers van Haarlem, die de afgelopen twaalf maanden kunst en cultuur in de stad hebben bezocht, mochten de drie activiteiten en instellingen noemen waar ze in die periode het meest zijn geweest.

Musea, door ruim driekwart bezocht voeren het klassement aan, met architectuur en monumenten op ruime afstand als tweede en de overige activiteiten en instellingen nog veel verder daarachter.

Activiteiten bij % Haarlemmers in top-3 meest bezochte activiteiten, en hun frequenties

activiteit/ instelling	2011 % bij top-3	2011 gemiddelde freq	1999 % bij top-3	1999 gemiddelde freq
Musea	76,7	2,1	81,4	2,5
Architectuur; monumenten	34,5	1,7	28,6	2,6
Film	9,4	3,5	15,6	3,9
Pop/ jazz	5,3	3,0	6,6	2,8
Toneel	5,3	2,6	8,2	3,1
Klassieke muziek	4,8	1,9	7,7	2,5
Culturele festivals	3,1	1,4	4,1	2,1
Eigentijdse kunst	2,9	2,5		
Amateurkoren	2,2	1,4		
Cabaret	1,9	1,1	2,7	2,4
Muziektheater	1,7	1,1	2,3	1,7
Orgelconcerten	1,4	1,0	5,4	2,8
Ballet	0,2			

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

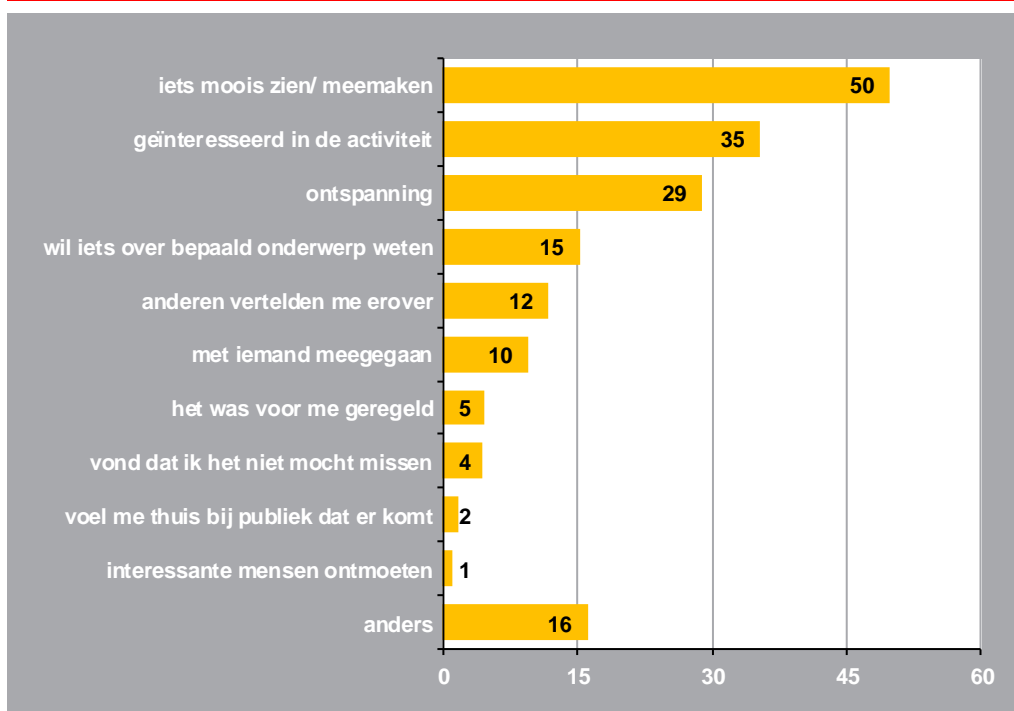
De top-3 komt overeen met die van twaalf jaar eerder. Ook toen voerden de musea de ranglijst met een straatlengte voorsprong aan. Wat bezoekfrequentie betreft gaat de film net als twaalf jaar eerder op kop. Cultuurbezoekers die de film in hun top-3 hebben gezet, nestelden zich de afgelopen twaalf maanden gemiddeld 3,5 keer voor het witte doek.

6.7 Waarom juist naar die culturele activiteit?

De helft van degenen die in Haarlem cultuur bezochten, kwam om iets moois te zien. Voor één derde vormde interesse voor de activiteit een voornaam bezoekmotief. Drie van de tien cultuurbezoekers wilden zich ontspannen.

Binnenlandse gasten van de stad moesten hun antwoord richten op de meest bezochte activiteit of op één van de meest bezochte. De buitenlanders focusten hun antwoord op de laatst bezochte activiteit of de eerstvolgende. Nederlanders kregen bovendien het verzoek de film, zo mogelijk, over te slaan.

Reden bezoek culturele activiteit en instelling, 2011 (in % bezoekers)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

Het totaal in de grafiek komt boven 100% doordat enquêtedeelnemers maximaal drie redenen mochten noemen.

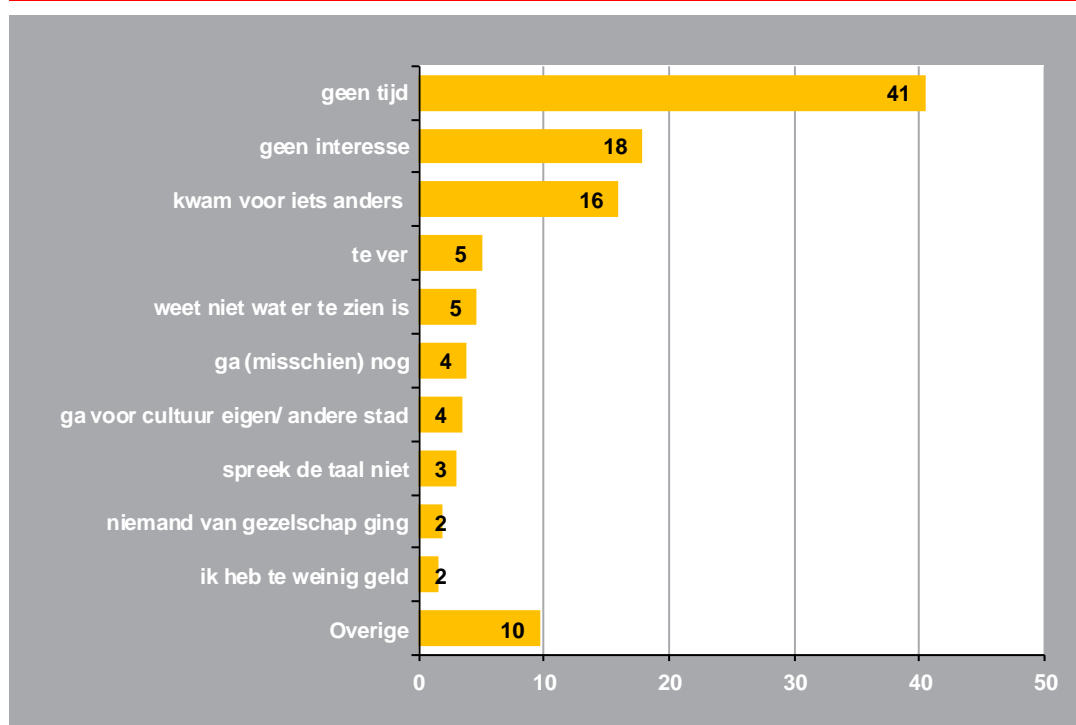
Tussen de motieven van binnenlandse en buitenlandse cultuurbezoekers treden weinig verschillen op. De volgorde van de motieven verschilt nauwelijks met die van twaalf jaar eerder. De top-4 is zelfs identiek.

6.8 Geen cultuur bezocht? Tijdgebrek voornaamste oorzaak

Tijdgebrek vormt de voornaamste reden waarom bezoekers van Haarlem geen culturele activiteit of instelling hebben bezocht. Voor Nederlanders geldt dat voor de dag van de enquête zelf plus de twaalf maanden daarvoor. Buitenlanders richtten hun antwoord op hetgeen ze tijdens hun bezoek aan Haarlem hebben gedaan of nog plan waren te doen.

Hoewel de vraagstelling zich op de belangrijkste reden richtte, mochten respondenten meerdere argumenten aanvoeren. De som van de percentages in de grafiek komt hierdoor boven 100% uit.

Reden bezoekers Haarlems cultuuraanbod niet te gebruiken, 2011 (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

Andere belemmeringen dan tijdgebrek weerhouden bezoekers minder vaak van het cultuuraanbod. Zo zegt 18% geen interesse te hebben en kwam 16% voor iets anders naar de stad, bijvoorbeeld om te winkelen, voor familiebezoek of voor een stadswandeling.

De categorie 'overige' omvat onder meer de weersomstandigheden (met Pasen te mooi, in augustus te nat), iemand anders de stad laten zien en het feit dat men de kinderen bij zich heeft.

Een tekort aan tijd kwam in de rapportage *De Kunst en de Baat* uit 2000 eveneens als voornaamste motief uit de bus, ook toen gevolgd door een gebrek aan belangstelling. De percentages laten zich niet vergelijken met die van nu omdat de geënquêteerden van twaalf jaar terug maar één reden mochten noemen.

7. De podiumbezoekers

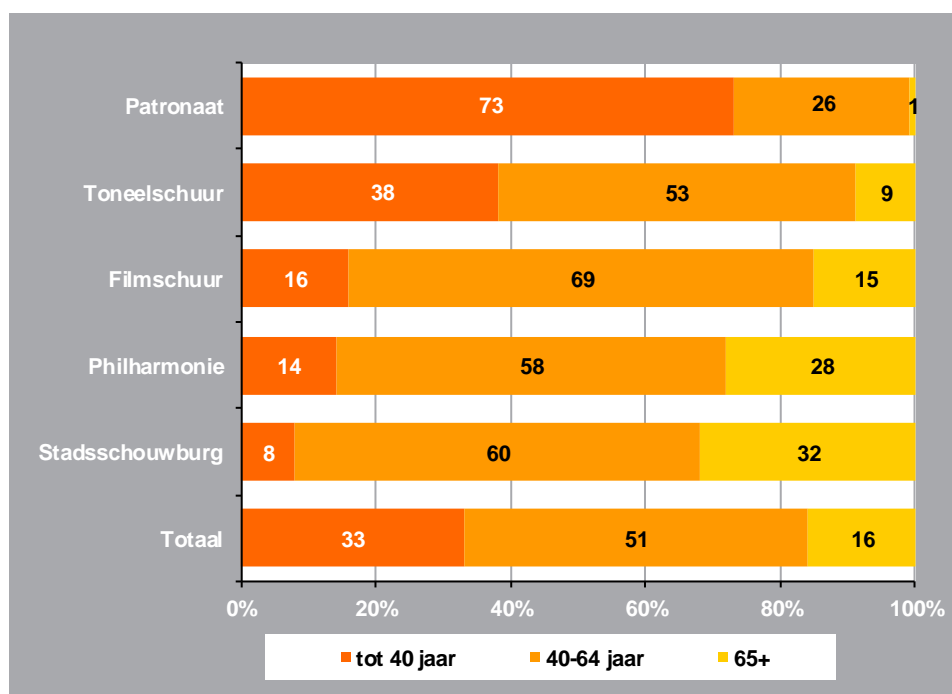
7.1 Profiel van de podiumbezoekers

Paragraaf 4.2 geeft een overzicht van het bezoek aan de grote podia en bioscopen in Haarlem. Ruim 400.000 van deze mensen bekeken een voorstelling in Stadsschouwburg, Philharmonie, Patronaat, Toneelschuur en Filmschuur. In deze cultuurtempels voerde Onderzoek en Statistiek Haarlem in de periode maart-oktober 2011 enquêtes uit onder het publiek.

Ruim de helft van de bezoekers komt uit Haarlem

Net als twaalf jaar terug komt ruim de helft (54%) van de bezoekers van de podia uit Haarlem zelf. Bezoekers van het Patronaat zijn ook relatief jong; bijna driekwart is jonger dan 40 jaar. Bij de andere podia is de middengroep het grootst. Philharmonie en Stadsschouwburg trekken relatief veel 65+-ers.

Leeftijdsofbouw bezoekers, per podium, 2011 (in %)

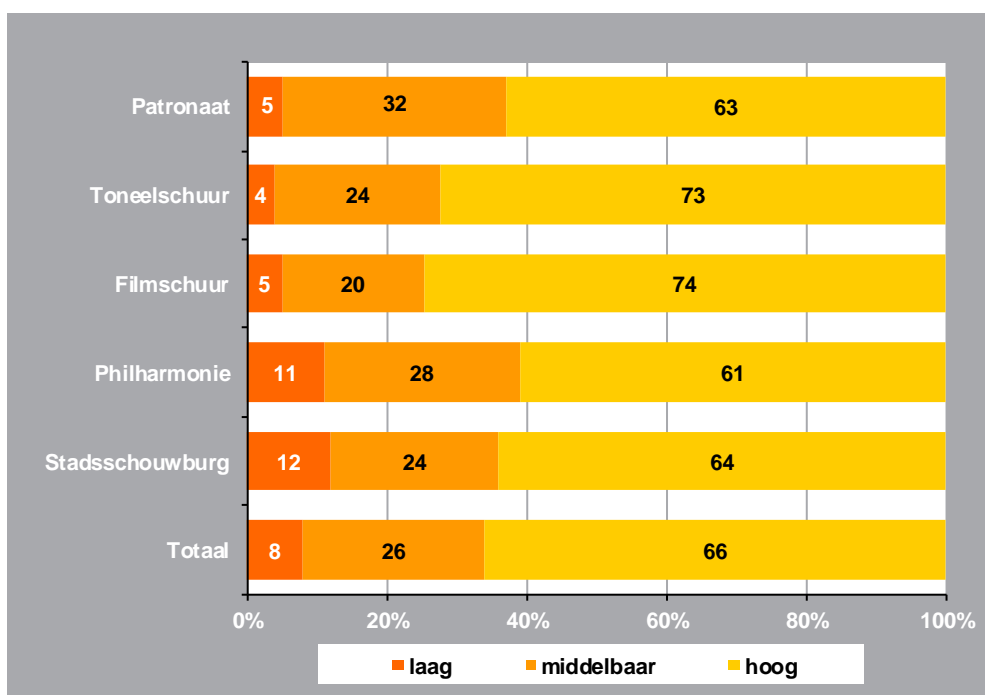
Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

Filmschuur en Toneelschuur trekpleisters voor hoogopgeleiden

Twee op de drie van alle ondervraagden heeft HBO of academisch onderwijs voltooid en behoort daarmee tot de groep 'hoog opgeleid'. Een kwart is middelbaar opgeleid en ongeveer vijf procent is laag opgeleid.

Bezoekers van de Filmschuur en de Toneelschuur zijn gemiddeld hoger opgeleid dan bezoekers van de andere drie instellingen.

Opleidingsniveau bezoekers, per podium, 2011 (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

Ruim de helft van de bezoekers komt uit Haarlem

De Haarlemse cultuurpodia hebben allemaal een regionale functie. In totaal komt bijna de helft (46%) van de bezoekers van buiten de gemeente Haarlem. Vooral het Patronaat, de Philharmonie en de Stadsschouwburg trekken relatief veel bezoekers van buiten de gemeente. Hier komt de helft van de bezoekers uit Haarlem zelf. Bij de Film- en Toneelschuur ligt dit percentage hoger; op achtereenvolgens 64 en 58%.

Verdere uitkomsten:

- Bezoekers van buiten de gemeente komen bij de Filmschuur, Philharmonie en Stadsschouwburg relatief vaak, namelijk voor rond 20% van het totaal- uit de andere gemeenten van Zuid-Kennemerland: Bloemendaal, Haarlemmerliede, Heemstede en Zandvoort.
- Het Patronaat, de Philharmonie en de Stadsschouwburg slaan het meest buiten Haarlem en de regio Haarlem, inclusief Velsen en Haarlemmermeer aan. Onder de bezoekers van het Patronaat is de geografische verscheidenheid het grootst. Zo trekt de muziektempel relatief veel publiek uit Zuid-Holland en Noord-Holland, exclusief Amsterdam, Velsen en de regio Haarlem.
- In **paragraaf 5.1** valt te lezen dat tamelijk veel Haarlemmers naar Amsterdam reizen om hun cultuurhonger te stillen. Omgekeerd gebeurt dat vooral bij de Toneelschuur en het Patronaat. Bij beide instellingen komt 8% van de bezoekers uit de hoofdstad.

7.2 Bezoekredenen

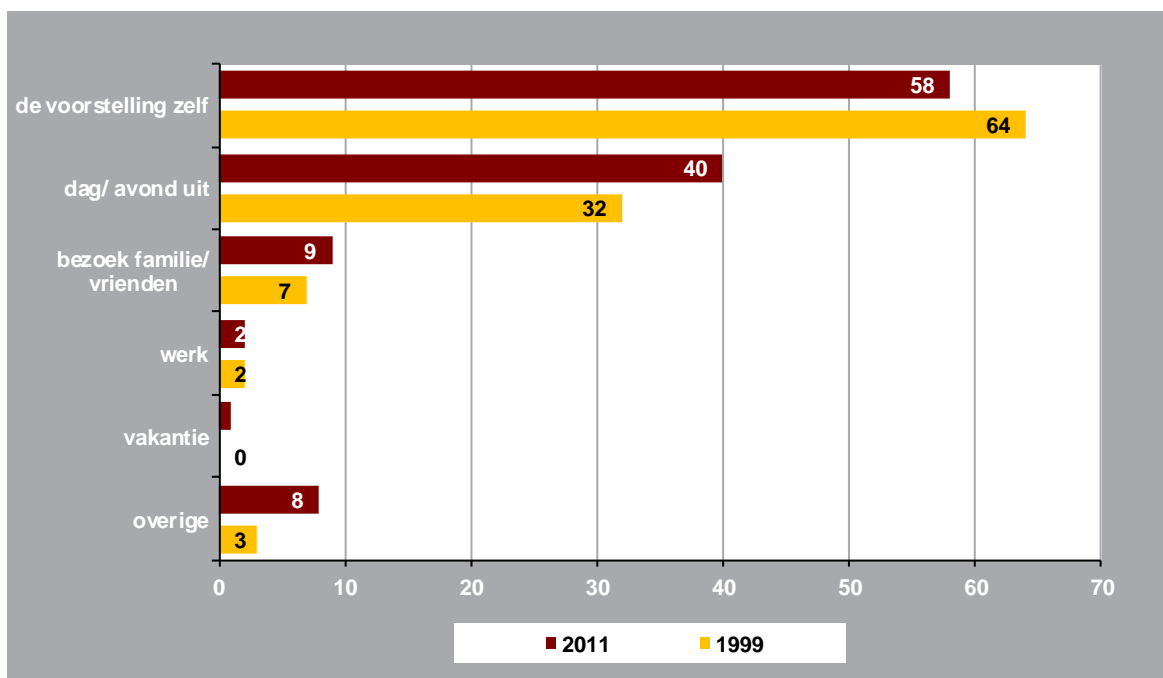
Steeds meer bezoekers gaan een dagje uit in Haarlem; vooral jonge mannen

Net als twaalf jaar eerder komen de meeste bezoekers van buiten Haarlem voor de voorstelling zelf. Toch groeit het aandeel dat de trip naar Haarlem ook als een dagje uit ziet. Vooral jongere bezoekers, mannen en lageropgeleiden zien het bezoek aan Haarlem ook als een dagje uit. In de categorie 'overige' zitten veel bezoekers die in Haarlem werken of naar school gaan.

Tussen de bezoekers van de podia doen zich ook nog verschillen in bezoekmotieven voor. Vooral het publiek van de Film- of Toneelschuur gaat minder vaak dan bij de andere podia naar de voorstelling als onderdeel van een avondje uit.

Wat zijn de redenen voor uw bezoek aan Haarlem (in %)

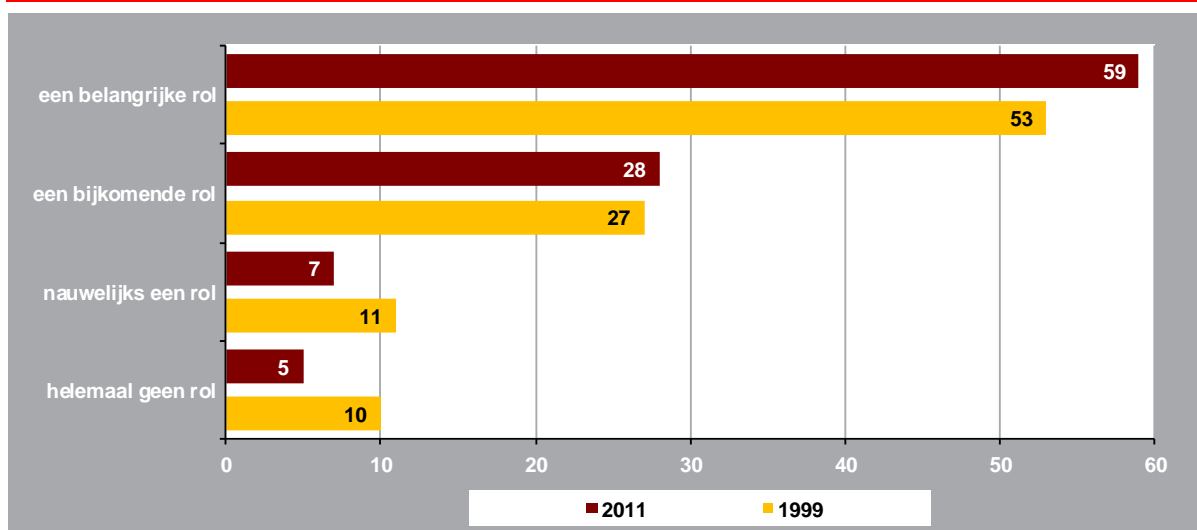
Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

Kunst- en culturaanbod steeds belangrijker voor bezoekers

Het kunst- en culturaanbod speelt bij bijna zes van de tien niet-Haarlemse podiumbezoekers een belangrijke rol bij hun bezoek aan de stad. Dit is een lichte toename ten opzichte van 1999. Vooral voor vrouwen en 65+ers) is het kunst- en culturaanbod van belang.

Bij bezoekers van het Patronaat is het kunst- en culturaanbod in Haarlem het minst van belang.

Mate waarin kunst- en culturaanbod een rol speelt bij bezoek aan Haarlem (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

7.3 Gebruik Haarlems culturaanbod door podiumbezoekers

Bezoekers willen iets moois meemaken en ontspannen

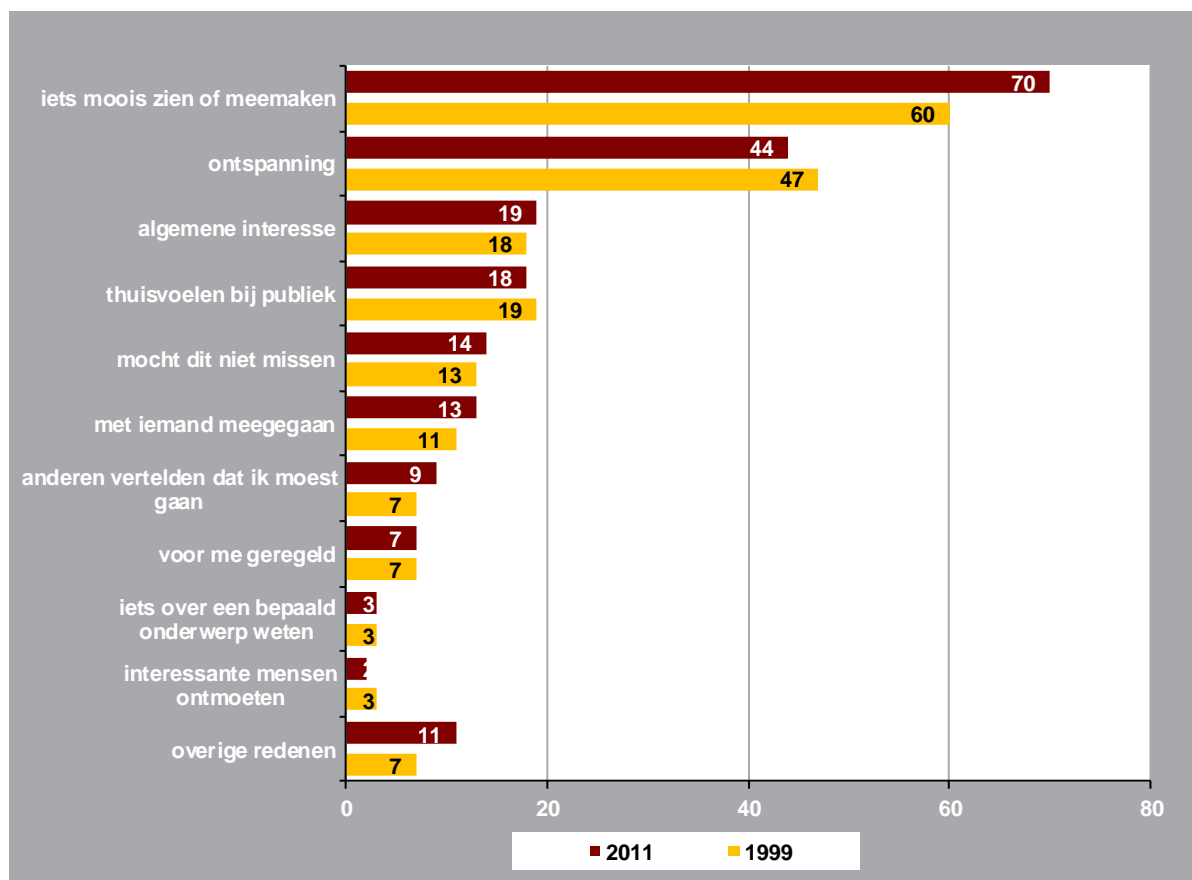
Twee motieven waarom de podiumgangers een bepaalde voorstelling bezochten springen eruit. Zeven van de tien ondervraagden deden dat om iets moois te zien en bijna de helft zocht ontspanning.

Ook twaalf jaar geleden waren dit de voornaamste motieven. Iets moois zien vormt nog vaker een reden dan toen. De categorie 'overige redenen' omvat motieven als het vermeend interessantere aanbod, de sfeer en meespelende bekenden.

De redenen zijn niet over alle podia gelijkmatig verdeeld. Bezoekers van de Toneel- en Filmschuur geven relatief vaak als reden aan zich thuis te voelen bij het publiek. Bezoekers van het Patronaat komen vaker dan gemiddeld voor hun ontspanning en gaan relatief vaak met iemand mee. Vergeleken met twaalf jaar terug gaat men wel vaker naar het Patronaat om wat moois mee te maken.

In de Stadsschouwburg komt men vaak zowel voor ontspanning, als om wat moois te zien. Bij de Stadsschouwburg is vergeleken met twaalf jaar eerder het aantal bezoekers dat zich komt ontspannen toegenomen. In de Philharmonie gaat het –net als destijds– met name om het meemaken van wat moois.

Wat is de reden voor uw bezoek aan deze voorstelling? (in % podiumbezoekers)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

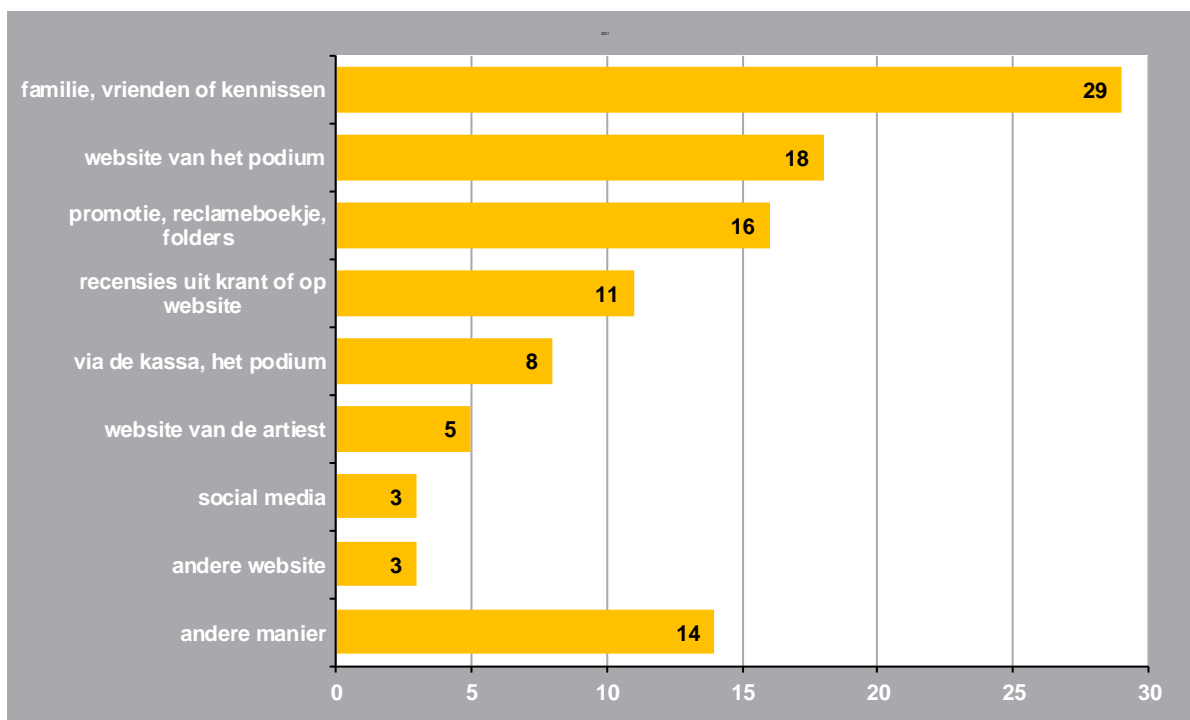
Mond-tot-mond reclame van groot belang

Ongeveer drie op de tien bezoekers kwam bij de bezochte voorstelling via familie, vrienden of kennissen. Daarnaast spelen de website van het podium en promotiemateriaal een belangrijke rol. Overige manieren zijn bijvoorbeeld via een abonnement of omdat men bekend is met (één van) de artiest (-en).

Jongeren en hoger opgeleiden maken meer gebruik van het internet; social media, de website van de artiest en de website van het podium. Ouderen komen relatief vaak via een promotieactie, reclameboekje of folder bij een voorstelling terecht.

Voorals bezoekers van het Patronaat en de Filmschuur informeren zich via de website van het podium. Bij het Patronaat genereert de website van de artiest ook veel publiek. Bezoekers van de Philharmonie en de Stadsschouwburg maken relatief veel gebruik van reclameboekjes en folders. De Toneelschuur ontvangt veel bezoekers dankzij mond-tot-mondreclame.

Hoe bij voorstelling gekomen (2011, in % bezoekers)

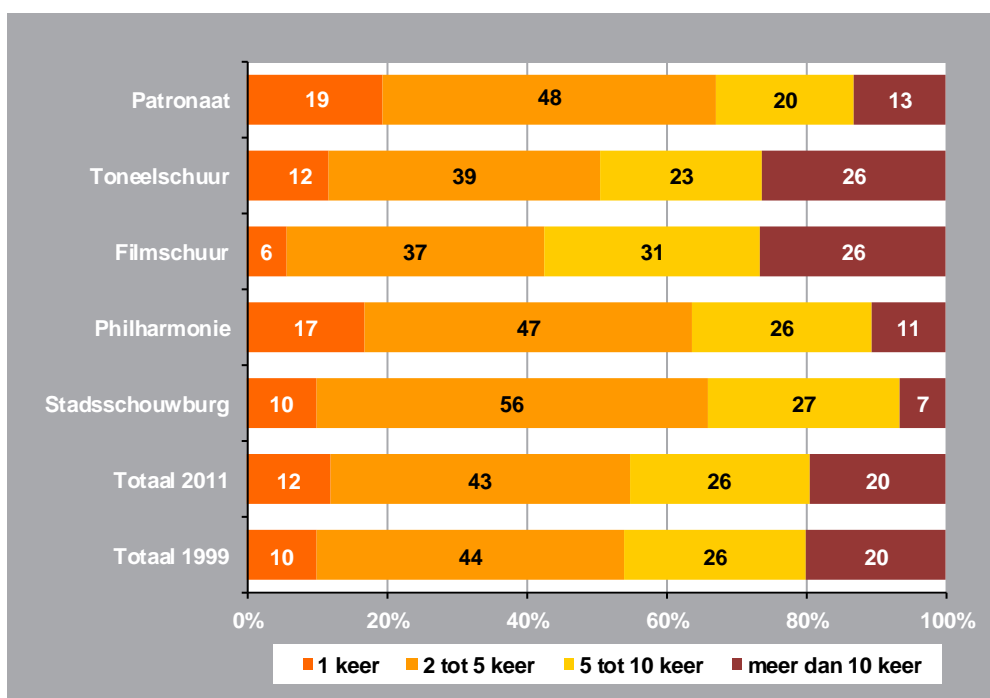
Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

Bezoekers Film- en Toneelschuur komen het meest weer terug voor bezoek

Driekwart van de bezoekers heeft hetzelfde podium de afgelopen twaalf maanden wel eens eerder bezocht. Dit is vergelijkbaar met twaalf jaar terug. Vooral in de Filmschuur (89%) en de Toneelschuur (80%) treedt herhalingsbezoek op. In het Patronaat doet zich dit het minst voor (65%).

Bezoekers van de Film- en Toneelschuur hebben dit podium het meest bezocht. Ruim een kwart kwam er het afgelopen jaar meer dan tien keer. Bezoekers van de drie andere podia komen minder frequent.

Hoe vaak heeft u afgelopen 12 maanden dit podium bezocht? (in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

Toenemend aantal bezoeken aan culturele activiteiten;

De bezoekers aan de verschillende podia gingen net als twaalf jaar eerder het meest naar de film. Bovendien nam het filmbezoek toe. De meeste bezoeken aan bioscopen en filmhuizen vonden in Haarlem plaats.

Ook de andere culturele activiteiten laten een toenemende frequentie zien. Alleen orgelconcerten vormen een uitzondering. Een opvallende toename deed zich voor bij de klassieke muziek. Die verdubbelde over een periode van twaalf jaar. Echter: deze bezoeken vinden relatief vaak buiten Haarlem plaats. Vooral 65+-ers bezoeken klassieke muziek. Ook musea en architectuur (monumenten) worden vaker door ouderen bezocht. Jongeren gaan meer naar pop-, jazz- en danceconcerten.

Bezoekfrequentie podiumbezoekers kunstvormen in afgelopen 12 maanden

	2011 Haarlem	2011 elders	2011 totaal	1999 totaal
Film	6,3	4,8	11,1	8,3
Musea	4,0	5,2	9,2	4,6
Culturele festivals	3,4	5,7	9,1	6,1
Popmuziek, Jazz en dance	3,8	4,9	8,8	6,5
Architectuur en monumenten	3,0	5,7	8,7	6,5
Toneel	3,8	4,2	7,9	5,3
Cabaret	2,4	3,8	6,2	-
Klassieke muziek	2,1	2,8	4,9	3,3
Uitvoeringen van amateurkoren	2,2	2,5	4,7	3,1
Eigentijdse kunst en initiatieven	2,1	2,4	4,5	3,1
Muziektheater/ opera	2,3	2,1	4,4	3,7
Dans	1,7	2,5	4,2	2,6
Orgelconcerten	2,1	1,4	3,5	4,1

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

Een deel van de podiumenquêtes vond in de tweede helft van 2011 plaats. De opening van het al snel drukbezochte nieuwe Pathétheater gaf het bioscoopbezoek een stevige impuls.

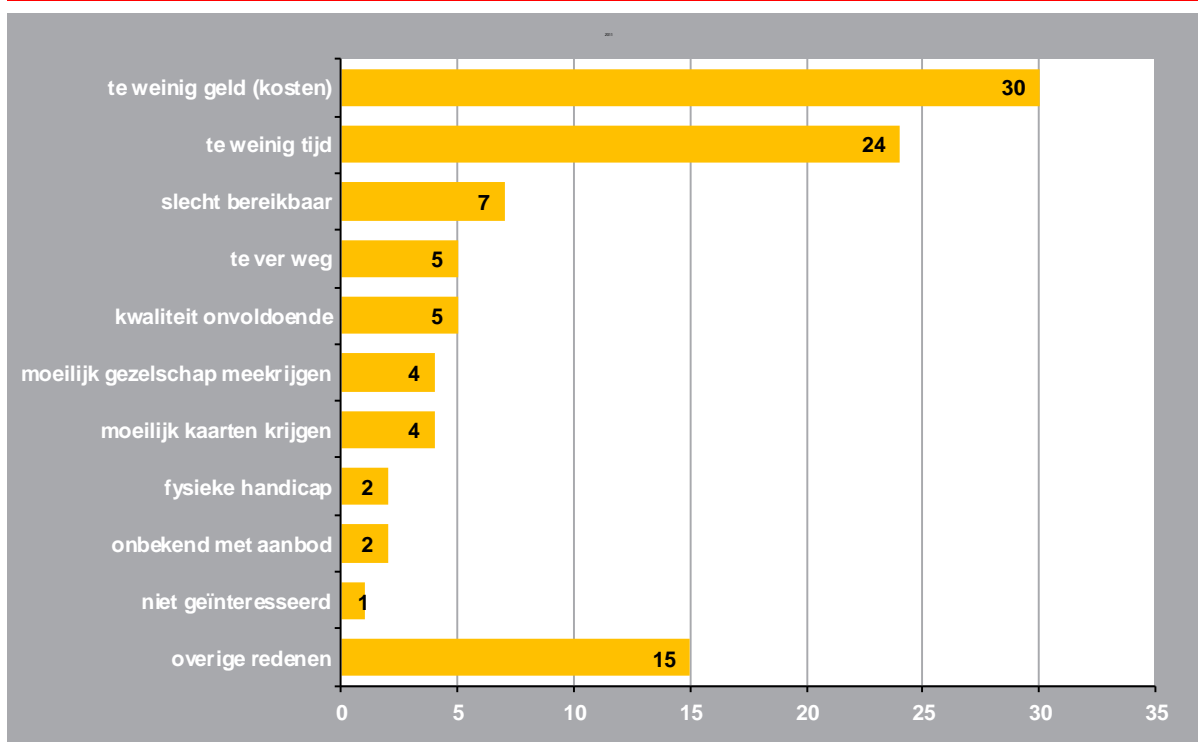
Kosten steeds vaker een belemmering

Ruim een kwart (27%) van de bezoekers ervaart belemmeringen om vaker naar voorstellingen in Haarlem te gaan. De kosten vormen de belangrijkste reden waarom respondenten de afgelopen 12 maanden niet vaker in Haarlem gebruik hebben gemaakt van het kunst- en culturaanbod.

Twaalf jaar eerder noemden podiumbezoekers dit aspect veel minder. Debet hieraan lijkt de economische recessie die Nederland sinds het najaar vanaf 2008 in zijn greep heeft.

Tijdgebrek geldt als een andere relatief veel genoemde hinderpaal, zij het dat die minder vaak lijkt op te spelen dan vlak voor de eeuwwisseling. Tegen andere belemmeringen dan geld en tijd lopen de podiumbezoekers veel minder vaak op. De kosten vormen vooral voor jongeren een probleem. Bezoekers van de Philharmonie wijzen vaker op de kosten dan bezoekers van andere podia en dan vooral van de Filmschuur. De kosten van een kaartje in de Filmschuur zijn dan ook beduidend lager dan in de Philharmonie.

Welke belemmeringen ervaren bezoekers om vaker naar podium te gaan ? (2011, in %)

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

8. Wat brengt cultuur op?

8.1 Belang van cultuur voor economie Haarlem

Cultuur heet in de publieke opinie vaak een kostenpost te zijn. Kunst en cultuur genereren ook opbrengsten. Opbrengsten in de vorm van inkomsten bij de podia en musea, bijvoorbeeld via entree, horeca en andere uitgaven die bezoekers doen, zoals aankopen in de museumshop.

De bekende Atlas voor Gemeenten presenteert elk jaar naast de vaste gegevens veel extra cijfers over een actueel thema. Centraal in de editie van 2011 stond cultuur en de waarde daarvan voor steden. Aanleiding voor de keuze van juist dit onderwerp, vormden de stevige discussies over de voorgenomen bezuinigingen door de overheid op cultuur. Bezuinigingen die de regering en lagere overheden willen doorvoeren onder druk van de economische teruggang waarin Nederland sinds de herfst van 2008 verkeert.

De auteurs van de Atlas stellen dat steeds meer hoogopgeleide en economisch kansrijke huishoudens wonen in steden wonen of willen wonen. Een heel verschil met de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw toen grote steden hun inwonertal zagen slinken. Ook Haarlem ontkwam niet aan deze beweging. Begin 1968 herbergde de stad nog 173.000 inwoners, midden jaren tachtig zakte dat tot ruim onder 150.000. De laatste jaren zit het inwonertal weer in de lift. Het komt medio 2012 boven 152.000 uit en neemt naar verwachting toe tot bijna 160.000 in 2020.

Behoeftte aan wonen in 'walking cities' groeit

Juist door de betere en snellere transportmogelijkheden en door internet, stellen mensen zich kritischer op in hun woonplaatskeuze. Veel mensen hechten aan een mooie historische binnenstad en het aanbod aan live evenementen. De Atlas constateert dat mensen behoefte hebben aan zogenaamde 'walking cities'; steden waar ze op loop- of fietsafstand van hun huis een gevarieerd aanbod aan cultuur, horeca en andere voorzieningen in een historische, mooie binnenstad kunnen bereiken. Daarom is voor steeds meer mensen de nabijheid van deze stedelijke voorzieningen en cultuur in het bijzonder een doorslaggevende reden voor de woonplaatskeuze. Het grote, diverse en veelal toenemende cultureel aanbod in steden vormt een belangrijke verklaring voor de opleving van de Nederlandse (binnen-) stad.

Haarlem bij de aantrekkelijkste steden

Niet elke stad profiteert van deze trend. Steden beconcurreren elkaar. Dat blijkt uit de Woonaanatrekkelijkheidsindex, een van beide pijlers van de Atlas voor gemeenten. Deze index vormt een belangrijke maat voor de aantrekkingskracht en concurrentiepositie van een stad. Vooral historische steden met een groot cultureel aanbod scoren goed. Het is een index van de vijftig grootste gemeenten van Nederland; een index waarop Haarlem uitstekend presteert. De Spaarnestad staat in 2011 op de zesde plaats en in 2012 op de zevende. Vooral de historische bebouwing en het cultureel aanbod stuwden Haarlem in de rangorde omhoog. Met het aandeel vooroorlogse bebouwing gaat Haarlem zelfs op kop. Met het cultureel aanbod bewegen we ons tussen de vijfde en achtste plaats.

Grote creatieve industrie

Steden met een mooie, oude binnenstad en een groot cultureel aanbod oefenen aantrekkingskracht uit op hoger opgeleiden en mensen uit de hogere inkomensgroepen. Dat komt uitstekend tot uitdrukking in de bloei van de creatieve industrie in Haarlem. Voor het aandeel van de creatieve industrie in de totale werkgelegenheid, staat Haarlem op plaats drie tussen de vijftig grootste gemeenten. De inkomenspositie van de Haarlemmers springt er eveneens gunstig uit.

In de creatieve industrie werken veel hoogopgeleide mensen. Waar zij graag wonen, groeien bedrijven en vestigen zich (nieuwe) bedrijven. In die steden zal bijvoorbeeld de diensteneconomie floreren omdat er veel creatieve, hoogopgeleide mensen wonen, die voor innovatie zorgen en een hoge productiviteit. Dit aldus de makers van de Atlas voor gemeenten.

Baten van cultuur overtreffen de lasten

De spin-off van een goed en groot cultureel aanbod uit zich ook op andere manieren. Zo profiteren de horeca en detailhandel volop mee.

De makers van de Atlas voor Gemeenten tonen met een rekenmodel aan dat de maatschappelijke baten van cultuur in de stad over het algemeen hoger zijn dan de maatschappelijke kosten van het financieren van het aanbod.

8.2 Creatieve industrie

De **vorige paragraaf** stipte al het belang aan van de creatieve industrie voor een stad. En ook kwam naar voren dat deze sector in Haarlem floreert. Cijfers uit de Atlas voor gemeenten onderstrepen dat.

Creatieve industrie: posities Haarlem binnen de G50

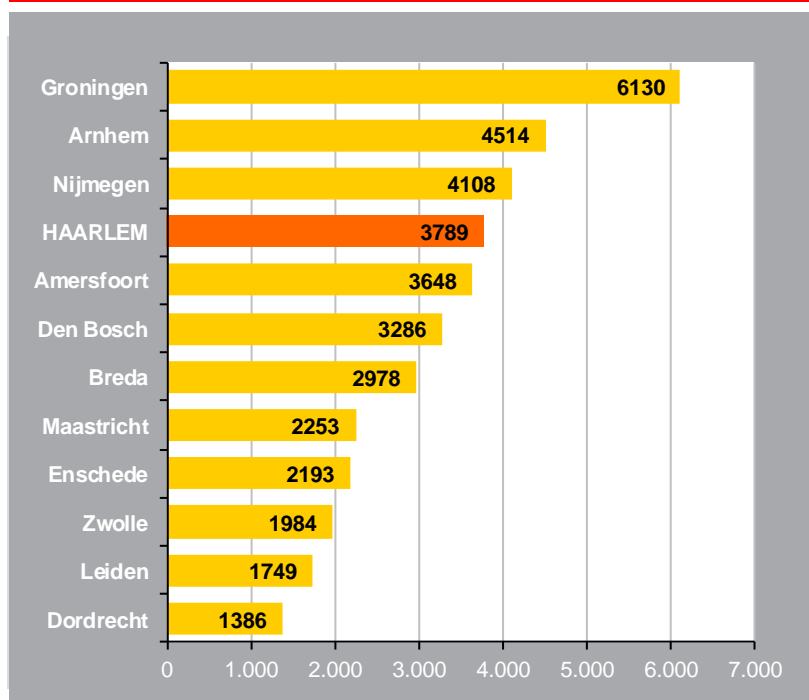
	2011	2010
Creatieve werknemers als % beroepsbevolking	14	12
Kunstenaars als % beroepsbevolking		9
Aantal banen in creatieve bedrijfstakken als % totaal aantal banen	3	3
Aandeel banen in sector kunsten en cultureel erfgoed		3
Aandeel banen in media en entertainment	6	5
Aandeel banen in creatieve en zakelijke diensten	5	6

Bron: Atlas voor gemeenten 2011 en 2012

Een relatief groot deel van de Haarlemse beroepsbevolking werkt in de creatieve sector. Te midden van de vijftig grootste gemeenten van Nederland neemt Haarlem de veertiende positie in. Met het aandeel van de creatieve banen in de totale werkgelegenheid in de stad, nestelt Haarlem zich zelfs in de top-3. Alleen Hilversum en Amsterdam doen het beter.

Met bijna 3.800 banen in creatieve industrie presteert Haarlem sterk. Van elf vergelijkbare steden tellen alleen Groningen, Arnhem en Nijmegen meer werkgelegenheid in deze branche.

Creative industrie, aantal banen, 2011

Bron: LISA vestigingenregister

De Haarlemse creatieve industrie telt veel kleine vestingen. In 83% van de 1.815 bedrijven werkt één persoon en in 13% zijn twee, drie of vier personen actief.

Creatieve industrie in Haarlem, 2011

bedrijfstak/ grootteklasse	vesti- gingen	banen	% totaal banen in Creatieve Ind.
kunst en cultureel erfgoed	741	1.603	42,3
media en entertainment industrie	404	929	24,5
creatieve zakelijke dienstverlening	670	1.257	33,2
informatie en communicatie	235	669	17,7
advies, onderzoek en ov. spec. zakelijke dienst	798	1.340	35,4
overige zakelijke dienst	21	105	2,8
cultuur, sport en recreatie	754	1.604	42,3
overige dienstverlening	7	71	1,9
1 arbeidsplaatsen	1.503	1.539	40,6
2-4 arbeidsplaatsen	229	568	15,0
5-9 arbeidsplaatsen	41	285	7,5
10-49 arbeidsplaatsen	38	998	26,3
50 arbeidsplaatsen en meer	4	399	10,5
TOTAAL HAARLEM	1.815	3.789	100,0

Bron: LISA vestigingenregister

Overall in Haarlem bevinden zich wel creatieve bedrijven, vaak gaat het om ondernemers die thuis werken. Concentraties bevinden zich in en rond het Centrum en in de Waarderpolder, Haarlems enige grote bedrijventerrein. Dit is de top-5 tussen de veertig buurten van Haarlem:

1. Centrum	1.004 creatieve banen
2. Waarderpolder	455
3. Stationsbuurt	269
4. Zijlweg-Oost	198
5. Koninginnebuurt	195

De creatieve industrie in Haarlem en de omliggende regio groeit:

Dit blijkt uit Cross Media Monitor Haarlem 2012, in april 2012, gepubliceerd door de stichting iMMovator. De monitor richt zich op de regio Haarlem. Naast Haarlem omvat dat gebied de andere gemeenten van Zuid-Kennemerland: Bloemendaal, Haarlemmerliede, Heemstede en Zandvoort.

- Over een periode van tien jaar (2000-2010) nam het aantal banen in de creatieve industrie van de regio Haarlem met 14.4% toe tot 5.113. Of anders gezegd: een gemiddelde groei van 1,4% per jaar. In Haarlem zelf lag de groei op 1,2%.
- Van deze creatieve banen zijn er 4.023 in Haarlem zelf, anders gezegd 79% van de creatieve banen in Zuid-Kennemerland.
- Het meest manifest in de regio Haarlem was de toename in het onderdeel Kunsten en cultureel erfgoed (van 1.150 naar 1.946 jobs). Ook binnen de creatieve zakelijke dienstverlening deed zich een toename voor (van 1.372 naar 1.608) banen.
- Een teruggang van bijna 20% is te zien bij de media- en entertainmentindustrie.
- De groei in de periode 2000-2010 bleef in Haarlem en de regio achter bij die in heel Nederland (3%), maar kwam in de periode 2008-2010 wat hoger uit (3% tegen 2,6%).

8.3 Bestedingen Haarlemmers tijdens en rond cultuurbezoek

Hoeveel geld besteden Haarlemmers als zij in eigen stad op cultuurbezoek gaan? De deelnemers aan de Omnibus 2010 gaven aan hoeveel geld ze bij hun *laatste* bezoek aan een culturele activiteit in Haarlem hebben besteed. Het ging met nadruk om de bestedingen die zij voor zichzelf hebben gedaan. Hierbij konden zij het bedrag specificeren naar zes categorieën:

- Entree
- Eten en drinken tijdens bezoek
- Garderobe, programmaboekje, catalogi, souvenirs enzovoort
- Vervoer van en naar de voorstelling
- Eten en drinken voorafgaand
- Eten en drinken achteraf

De eerste drie bestedingen komen ten goede aan de instelling zelf, de laatste drie zijn aan het bezoek gelieerd. De entreprijs is meestal het belangrijkste bestanddeel van de totale uitgaven. Dat blijkt ook uit de bedragen in Euro's.

Bestedingen van Haarlemmers aan culturele activiteiten (2010, per ondernomen activiteit in euro's)

	Totaal	entree	consumptie tijdens	overig tijdens	vervoer	consumptie voor	consumptie na
Circus	58,1	22,4	16,5	2,9	3,6	5,3	7,5
Culturele festivals	50,6	7,1	24,7	2,7	1,3	6,7	8,1
Popmuziek en Jazz	48,4	17,5	15,1	1,8	0,9	6,7	6,3
Klassieke muziek	48,2	25,5	8,2	1,7	1,8	5,0	6,0
Muziektheater	46,9	27,8	7,0	1,4	2,1	5,7	3,0
Cabaret	42,8	24,3	6,6	1,7	1,1	5,7	3,4
Uitvoeringen van amateurkoren	38,7	14,2	7,9	1,8	0,8	8,4	5,5
Toneel	38,0	19,3	6,2	1,6	0,9	6,4	3,6
Orgelconcerten	34,2	11,2	12,3	1,5	1,4	4,8	3,0
Film	34,1	12,2	7,7	1,0	1,6	7,0	4,6
Eigentijdse kunst en initiatieven	33,3	14,9	8,0	1,0	0,7	3,1	5,6
Architectuur en monumenten	30,6	9,2	5,2	1,2	1,0	7,9	6,1
Ballet	30,5	14,3	2,3	2,0	1,5	8,4	2,0
Musea	20,8	8,6	4,3	1,8	0,8	2,0	3,3
Totaal	39,4	15,5	9,8	1,6	1,4	6,2	4,9

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 2010

- Kanttekening is dat de cijfers over de bestedingen indicaties zijn en geen 'harde' gegevens. Daarnaast vond in 2002 de conversie van Gulden naar Euro plaats.

Verhoudingen bestedingen binnen en buiten instelling: 68 : 32

Bezoekers van een circusvoorstelling besteden gemiddeld het meest: € 58,-. Op de tweede en derde positie staan culturele festivals en popmuziek en jazz, op de voet gevolgd door klassieke muziek. Wie naar het museum gaat, is het voordeligst uit: € 21,-.

Gekeken naar alle culturele activiteiten geven de Haarlemmers gemiddeld € 39,- uit. Hiervan besteden ze € 27,- bij de culturele instelling zelf en € 12,- is gelieerd aan het bezoek. Dit maakt voor de totale uitgaven de verhouding activiteit versus gelieerde bestedingen 68-32%.

Toegangsprijs is de grootste kostenpost

De entreprijs is meestal het grootste bestanddeel van de uitgaven (gemiddeld: € 15,-). Wel treden sterke verschillen op. Activiteiten met een relatief hoge toegangsprijs zijn muziektheater (€ 28,-), klassieke muziek en cabaret. Culturele festivals (€ 7,-) en musea zijn het goedkoopst om binnen te komen.

Eten en drinken tijdens het bezoek vormt voor sommige instellingen een flinke bron van inkomsten. De gemiddelde Haarlemse bezoeker consumeert er voor € 10,-. Bij culturele festivals (€ 25,-) eten en drinken de bezoekers voor veruit het hoogste bedrag. Bij ballet en in musea consumeren zij het minst.

Haarlemmers geven tijdens het bezoek relatief weinig uit aan de garderobe, programmaboekje, en souvenirs (€ 1,60). Ook de bestedingen voor vervoer zijn vrij laag (€ 1,40); de bezoekers wonen in Haarlem zelf en komen vaak te voet of op de fiets.

De gemiddelde Haarlemse cultuurganger geeft voorafgaand aan het bezoek iets meer uit aan consumpties dan daarna.

Verdubbeling uitgaven

In 1999 is dezelfde vraag gesteld in de Omnibus. De uitkomsten van destijds – in guldens – zijn omgerekend naar euro's. Let op: er is niet voor deze inflatie gecorrigeerd. Tussen 1999 en 2010 was de complete inflatie ongeveer 25%. Het gemiddelde bedrag dat wordt uitgegeven aan en rond een culturele activiteit stijgt sterker dan de inflatie en wel van € 20 naar € 39,-.

Bestedingen van Haarlemmers aan culturele activiteiten (2010 en 1999, per ondernomen activiteit in euro's)

	2010	1999
Circus	58,1	21,0
Culturele festivals	50,6	20,8
Popmuziek en Jazz	48,4	27,3
Klassieke muziek	48,2	20,3
Muziektheater	46,9	27,4
Cabaret	42,8	23,7
Uitvoeringen van amateurkoren	38,7	11,5
Toneel	38,0	21,9
Orgelconcerten	34,2	14,6
Film	34,1	17,5
Eigentijdse kunst en initiatieven	33,3	-
Architectuur en monumenten	30,6	8,6
Ballet	30,5	13,1
Musea	20,8	10,8
Totaal	39,3	20,0

Bron: Omnibusonderzoek, gemeente Haarlem 2010 en 1999

De Haarlemmers geven over de hele linie meer geld uit dan destijds. De grootste stijging doet zich voor bij de entree: van € 6,- naar € 15,-. Maar ook in de andere categorieën gingen de bestedingen duidelijk omhoog.

Uitgaven sterker omhoog dan prijsindexcijfers

Het prijsindexcijfer voor de entreprijzen van bioscopen en theater steeg in de periode 1999-2010 met circa 55% en dat voor musea en dierentuinen met ongeveer 63%, dat voor restaurants met 35% en voor cafés met 47%. De toename van de uitgaven voor entree en consumptieprijzen lijkt ruim boven de stijgingen van de prijsindexcijfers uit te komen.

De verhouding bestedingen aan activiteiten en gelieerde bestedingen veranderde nauwelijks. In 1999 was deze verhouding 70-30%, anno 2010 is de verhouding 68-32%. Deze gelieerde bestedingen komen vooral ten goede aan de horeca (consumpties voor en na cultuurbezoek).

Totale bestedingen

Haarlemmers besteedden in de periode november 2009 - november 2010 met elkaar €33 miljoen tijdens cultuurbezoek in hun eigen stad. Hiervan gaven ze €22 miljoen in de instellingen zelf uit en 11 miljoen rond hun bezoek, voornamelijk in de horeca.

8.4 Bestedingen toeristische cultuurbezoekers

Hoeveel geld geven culturele toeristen in Haarlem uit? Op deze vraag mochten twee groepen geënquêteerden op drie culturele hotspots in de stad reageren:

- De binnenlandse bezoekers die de afgelopen twaalf maanden –inclusief de enquêtedag– minstens één bezoek aan een culturele instelling in Haarlem hebben gebracht
- Toeristen van buiten ons land, die tijdens hun huidige bezoek aan de stad een culturele instelling of activiteit hebben bezocht of van plan zijn dat nog te doen.

Gemiddelde bestedingen bezoekers Haarlem bij cultuurbezoek in Euro's

activiteit/ instelling	2011 per bezoeker	2011 per uitgave	1999 per bezoeker	1999 per uitgave
Entree	5,85	9,02	3,12	5,72
Garderobe, programma en souvenirs	0,91	10,43	3,74	12,07
Consumpties tijdens voorstelling	2,77	11,68	3,73	9,20
Consumpties voor voorstelling	4,35	17,42	2,78	7,26
Consumpties na voorstelling	9,67	23,40	6,67	12,71
Vervoer binnen Haarlem	2,30	10,45	1,52	5,25
Andere uitgaven	14,82	40,09	13,25	34,88
Totaal	39,86		34,81	
subtotaal uitgaven bij activiteit	9,54		10,59	
subtotaal uitgavenbuiten activiteit	30,32		24,22	

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête bezoekers van Haarlem

Verzoek aan de Nederlanders was de vraag te beantwoorden voor de laatste dag waarop ze een culturele activiteit hebben bezocht en daarnaast aan te geven om welke activiteit het ging.

Kanttekeningen:

- Nederlandse bezoekers hoefden hun uitgaven niet persé aan een activiteit op de enquêtedag zelf te koppelen. Ze mochten ook een eerdere activiteit in de twaalf maanden voor de enquête uitkiezen
- Buitenlanders mochten hun antwoorden betrekken op hun laatst bezochte culturele activiteit of als ze nog geen activiteiten hebben bezocht, op de activiteit die ze van plan zijn te bezoeken.
- De geënquêteerden moesten de bedragen noemen die ze voor zichzelf hebben uitgegeven.

De meeste Nederlandse en buitenlandse toeristen die in Haarlem cultureel bezochten, gingen naar een museum of bezichtigden architectuur of monumenten. Het gros van de geënquêteerden koppelde zijn uitgaven dan ook aan één van deze twee activiteiten, namelijk tweederde aan museumbezoek en een kwart aan architectuur en monumenten. De twaalf andere activiteiten werden met elkaar door 10% van de ondervraagden genoemd.

Bijna €40 per bezoeker

Een cultureel bezoeker van Haarlem geeft bij zijn bezoek aan een activiteit of instelling gemiddeld bijna € 40,- uit. Hiervan besteedt hij € 9,- bij de activiteit en instelling zelf en iets meer dan € 30,- aan vervoer binnen Haarlem, in de horeca en aan andere zaken, bijvoorbeeld tijdens het shoppen. Deze bestedingen vormen de spin-off van het cultuurbezoek.

De entree komt naar voren als de grootste uitgavenpost bij de bezochte activiteit en instelling zelf. Consumenten doen de bezoekers vooral buiten de culturele instelling: voor en na het bezoek voor ongeveer €14,- in totaal. Bij de activiteit of instelling zelf eten en drinken ze voor bijna €3,-.

Hoger dan de bestedingen per bezoeker liggen de bestedingen per uitgave. Dit zijn de bestedingen exclusief bezoekers die tijdens hun bezoek aan de activiteit niet voor een bepaalde categorie hebben betaald. De groep die helemaal niets uitgaf was in elke categorie vrij groot. Dat varieert van 35% bij entree tot meer dan de helft bij de andere categorieën, oplopend tot 90% bij de uitgaven voor garderobe, programmaboekjes en souvenirs. Kanttekening bij de categorie 'vervoer': parkeergeld vormde geen expliciet onderdeel van de vraag.

Buitenlanders en Nederlanders

Buitenlandse bezoekers tasten gemiddeld dieper in de beurs dan Nederlanders. Zij geven bijna €50,- uit, tegen binnenlandse toeristen ruim €35,-. Twee soorten uitgaven dragen sterk bij aan het verschil: de consumpties voor het bezoek en de entree. Buitenlanders tellen voor een toegangskaartje waarschijnlijk meer neer omdat zij geen Museumjaarkaart of andere kortingsmogelijkheid hebben.

Bezoekers uit de regio Haarlem lijken met € 20,- gemiddeld minder te besteden dan bezoekers van verder weg. Inwoners van de rest van West-Nederland en de rest van Nederland (Noord, Oost en Zuid) komen met gemiddeld €40 en € 36,- hoger uit dan die in de de Regio Amsterdam en die weer dan in de regio Haarlem. Andere indicatie is dat vooral de uitgaven aan consumpties voor en na de activiteit sterk aan het verschil bijdragen. Wie van verder komt, geeft daar meer aan uit.

Leeftijd

In de leeftijdsgroep 25-44 jaar geeft men gemiddeld €47,- uit. Dat is hoger dan de €30,- bij de 65+-ers. De categorie 'andere uitgaven' draagt sterk bij aan het verschil. Jongvolwassenen besteedden daar gemiddeld €24,- aan, tegen 65+-ers €8,-

Perioden

Toeristen die Haarlem in augustus bezochten, telden gemiddeld €48,- neer. Dat is hoger dan de €33,- tijdens de herfstvakantie. In april lag het moyenne op €38,-. Onder meer de entree maakte het verschil. Bezoekers betaalden daar in augustus gemiddeld meer aan dan in april en oktober. Relatief veel mensen bekeken in augustus de Fokkertentoonstelling in de Grote Kerk.

Niet meer dan 38% van de bezoekers voor Pasen (zomers weer) relateerde zijn bestedingen aan museumbezoek. Bezoek aan architectuur en monumenten kwam toen op plaats één. Iets meer dan de helft van de geënquêteerden in april verbond zijn uitgaven aan deze activiteit, tegen niet meer dan 22% in augustus (stortbuien) en 11% (droog, maar koud) in oktober.

Vergelijking met 1999

Vergeleken met 1999 komen de uitgaven per bezoeker anno 2011 wat hoger uit: bijna € 40,- tegenover bijna €35,-. Het verschil tussen beide jaren geldt vooral als een indicatie. De verwerking van de uitkomsten heeft namelijk op een andere wijze plaatsgevonden, wat de verschillen vertekent. Daarnaast verschilden de weersomstandigheden in beide jaren soms sterk.

Het percentage bezoekers dat entreegeld betaalde ligt in 2011 hoger dan in 1999. Het omgekeerde geldt voor alle drie consumptiemomenten en de uitgaven in de instelling voor onder andere garderobe, en souvenirs. Vergelijken we de uitgaven exclusief die van degenen die geen geld neertelden, dan komen ze vooral bij vervoer, entree en consumpties voor en na de voorstelling duidelijk hoger uit.

Uitgaven van alle bezoekers aan Haarlem

Volgens het onderzoek 'Toeristisch bezoek aan steden' van NBTC-NIPO spendeerde de binnlandse bezoeker aan Haarlem in 2011 gemiddeld zo'n €42,- per bezoek. In het klassement van dertig steden bezet Haarlem hiermee een positie in de middenmoot. Het leeuwendeel van de uitgaven ging op in de winkels (45%) en de horeca (43%). De categorie 'overige uitgaven' omvat 13%. Het onderzoek van NBTC-NIPO richt zich anders dan dat voor de Cultuurmonitor op alle binnenlandse toeristen en niet vooral op de culturele bezoeker. De gemiddelde besteding van een doorsnee binnenlandse bezoeker lijkt met €42,- wat hoger uit te komen dan die van de Nederlandse culturele toerist (€35,-)

8.5 Bestedingen Podiumgangers tijdens en rond hun bezoek

Deelnemers aan de enquête voor de Cultuurmonitor 2012 onder podiumbezoekers is gevraagd hoeveel geld ze tijdens hun uitje in Haarlem hebben uitgegeven. Dit om een beeld te krijgen van de economische betekenis van de culturele instellingen en van hun betekenis ook voor andere activiteiten in de stad. Het ging om de volgende podia: Philharmonie, Stadsschouwburg, Filmschuur, Toneelschuur en Patronaat.

De respondenten mochten aangeven hoeveel geld ze aan zeven categorieën hebben besteed:

- entree;
- eten en drinken tijdens het bezoek;
- garderobe, T-shirts, merchandising;
- vervoer van en naar de activiteit (alleen binnen Haarlem);
- eten en drinken voorafgaand aan het bezoek;
- eten en drinken na het bezoek;
- andere uitgaven in Haarlem.

De respondent is gevraagd alleen de uitgaven voor de dag in Haarlem, die voor henzelf golden op te geven. Dat bleek niet voor iedereen altijd duidelijk geweest te zijn. De uitkomsten gelden mede om deze reden als indicaties. Advies is daarom ze niet absoluut op te vatten, maar richtinggevend.

Bezoekers podia geven het meest uit aan entree

Zo'n 84% van de podiumbezoekers geeft geld uit aan entree. Bij de andere soorten uitgaven komt dat aandeel aanzienlijk lager uit. Ander uiterste vormt het vervoer binnen Haarlem, waarvoor niet meer dan 15% de beurs trekt. Dat valt goed te verklaren omdat podiumgangers die in Haarlem zelf wonen vaak met de fiets of te voet naar het theater komen.

Gemiddelde bestedingen bij cultuuronderzoek in Euro's, totaal voor de 5 podia samen

Soorten uitgaven	2011	2011	1999	1999
	% uitgave	Tot. Uitg in €	% uitgave	Tot. Uitg in €
Entree	84	4.980.000	79	3.070.000
Garderobe, progr. en souvenirs	25	330.000	39	250.000
Consumpties tijdens voorstelling	31	1.460.000	65	1.220.000
Consumpties voor voorstelling	34	1.910.000	19	890.000
Consumpties na voorstelling	28	1.090.000	18	480.000
Vervoer in Haarlem	15	460.000	15	190.000
Andere uitgaven	9	730.000	6	220.000
Totaal		10.960.000		6.310.000
subtotaal uitgaven bij activiteit		6.770.000		4.540.000
subtotaal uitgaven buiten activ.		4.190.000		1.780.000

Bron Cultuurmonitor 2012, enquête podiumbezoekers

Het percentage podiumgangers dat tijdens de voorstelling eten of drinken koopt daalde. Hier tegenover staat een duidelijk groei van het percentage dat voor of na de voorstelling consumeert. De totale uitgaven komen aanzienlijk hoger uit dan in 1999. Spendeerden de bezoekers aan de vijf podia toen € 6,3 miljoen, anno 2011 loopt dat op tot bijna €11,- miljoen. Zo'n 38% van de uitgaven vormt de spin-off die bezoekers buiten de podia besteden.

Het aantal bezoekers van de vijf podia ging tussen 1999 en 2011 omhoog van 295.000 naar 408.500.

